

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра фінансів та обліку

**УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
БАНКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
2 курсу денної форми навчання
ІВАХІВ Вікторії Богданівни

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
ПАЦУЛА Ольга Ігорівна

Рецензент
кандидат економічних наук, доцент
ТЕНЮХ Зоряна Ігорівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«7» грудня 2023 р., протокол № 5
завідувач кафедри фінансів та обліку,

(підпис)

(МЕЛЬНИК С.І.)

Львів
2023

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут управління, психології та безпеки
Кафедра фінансів та обліку
Освітній ступінь «магістр»
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
фінансів та обліку
_____ Степан МЕЛЬНИК
«13» квітня 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ІВАХІВ Вікторії Богданівни**

1. Тема роботи **«Управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку як фактор забезпечення його стабільності»**
керівник роботи **ПАЦУЛА Ольга Ігорівна, кандидат економічних наук, доцент**
затверджені розпорядженням директора Інституту від **«07» квітня 2023 р. № 4**
2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи **«05» грудня 2023 р.**
3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативно-правові документи з питань кредитно-інвестиційної діяльності банку, літературні джерела із зазначеної тематики, статистичні та аналітичні дані.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити економічну сутність поняття «кредитно-інвестиційна діяльність банку»; визначити існуючі підходи до управління кредитно-інвестиційною діяльністю; проаналізувати стан кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи України; оцінити стан кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк»; провести оцінку ефективності системи управління кредитно-інвестиційним портфелем АТ КБ «Приватбанк»; визначити напрями удосконалення управління кредитно-інвестиційними ризиками банку.
5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля банків України протягом 2019 – 2023 років, структура кредитно-інвестиційного портфеля банків в розрізі складових за 2019 – III квартал 2023 роки, структура кредитно-інвестиційного портфеля банків за видами валюти протягом 2019 – III квартал 2023 років, обсяг та частка непрацюючих активів у кредитно-інвестиційному портфелі банків протягом 2019 – III квартал 2023 років, структура кредитного портфеля за типами банківських установ протягом 2019 – III квартал 2023 років, частка кредитно-інвестиційного портфеля та його складових у загальних активах банків, рівень кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019 – III квартал 2023 років, млн. грн., динаміка кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – III квартал 2023 рр., структура кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за видами валюти протягом 2019 – III квартал 2023 років, структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» в розрізі юридичних та фізичних осіб за 2019 – 2022 роки, динаміка кредитів, наданих АТ КБ «Приватбанк» юридичним особам за 2019 – 2022

роки, динаміка кредитів, наданих АТ КБ «Приватбанк» фізичним особам за 2019 – 2022 роки, концентрація клієнтського кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за основними напрямками комерційної діяльності протягом 2019 – 2022 років, рівень та структура інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019 – 2022 років, рівень доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки, структура доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за елементами доходів за 2019 – 2022 роки, динаміка доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки, показники ефективності кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ПАЦУЛА О.І.		
2	ПАЦУЛА О.І.		
3	ПАЦУЛА О.І.		

7. Дата видачі завдання «13» квітня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.07.2023	виконано
2	Написання першого розділу	01.09.2023	виконано
3	Написання другого розділу	01.10.2023	виконано
4	Написання третього розділу	01.11.2023	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	15.11.2023	виконано
6	Оформлення роботи	01.12.2023	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

ІВАХІВ І.Б.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

ПАЦУЛА О.І.
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ІВАХІВ А. Управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку як фактор забезпечення його стабільності. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних та практичних основ системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку. Проведено аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи та АТ КБ «Приватбанк». Здійснено оцінку ефективності кредитно-інвестиційної діяльності та запропоновано удосконалити підходи до системи управління на основі комплексного підходу та покращення ризик-менеджменту.

Ключові слова: кредитно-інвестиційна діяльність, кредитний ризик, ефективність, інвестиційна діяльність, кредитна діяльність.

ANNOTATION

IVAKHIV A. Management of credit and investment activities of the bank as a factor of ensuring its stability. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking and insurance". – Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2023.

The qualification work is devoted to the study of the theoretical and practical foundations of the bank's credit and investment management system. An analysis of the credit and investment activity of the banking system and JSC CB "Privatbank" was carried out. An assessment of the effectiveness of credit and investment activity was carried out and it was proposed to improve approaches to the management system based on a comprehensive approach and improvement of risk management.

Keywords: credit and investment activity, credit risk, efficiency, investment activity, credit activity.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ.....	9
1.1. Економічна сутність кредитно-інвестиційної діяльності банку.....	9
1.2. Концептуальні підходи до управління кредитно-інвестиційним портфелем банку.....	16
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	29
2.1. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банків України.....	29
2.2. Оцінка стану кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк».....	37
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ.....	48
3.1. Оцінка ефективності кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» як передумова його стабільності.....	48
3.2. Удосконалення системи управління ризиками як фактор забезпечення стабільності кредитно-інвестиційної діяльності банку....	55
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Кредитно-інвестиційна діяльність – одна з найосновніших сфер банківської діяльності, найбільше джерело її доходу. Потрясіння, яких зазнали усі галузі економіки, в тому числі і фінансова в останні роки, призводить до того, що акценти системи управління повинні бути зміщені у напрям забезпечення стабільності. При цьому, розуміння стану кредитно-інвестиційної діяльності, рівня її ефективності, характеристики розміру працюючих та непрацюючих активів банківської системи в цілому, та окремого банку зокрема є вкрай актуальними.

У дослідженнях теоретичного та прикладного характеру, безумовно, питання кредитно-інвестиційної діяльності банків піднімається доволі часто. Серед них праці Долінського Л., Мулика І.В., Заславської О., Нагорної О., Васишин Ю., Васильєвої Т., Вовчак М., Дмитренко М., Доценко І., Шльончака В. та багатьох інших.

Під час написання даної кваліфікаційної роботи використовувалися також дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, Акціонерного товариства Комерційний банк «Приватбанк», дані міжнародних рейтингових агентств.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та прикладних аспектів системи управління кредитно-інвестиційної діяльності банку та надання пропозицій з підвищення її ефективності для забезпечення стабільності банківської установи.

Для досягнення поставленої мети було визначено ряд **завдань:**

- дослідити економічну сутність поняття «кредитно-інвестиційна діяльність банку»;
- визначити існуючі підходи до управління кредитно-інвестиційною діяльністю;
- проаналізувати стан кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи України;

- оцінити стан кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк»;
- провести оцінку ефективності системи управління кредитно-інвестиційним портфелем АТ КБ «Приватбанк»;
- визначити напрями удосконалення управління кредитно-інвестиційними ризиками банку.

Об'єктом дослідження є кредитно-інвестиційна діяльність банківської системи та АК КБ «Приватбанк».

Предметом дослідження є процес управління кредитно-інвестиційною діяльністю банків.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи використовувалися загальнонаукові методи наукового дослідження, такі як: спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція. Зокрема, спостереження, метод наукового аналізу використовувалися при дослідженні теоретичних основ кредитно-інвестиційної діяльності, методи порівняння, групування, узагальнення, середніх величин – при формуванні оцінки про стан кредитно-інвестиційних операцій банківської системи в цілому та окремого банку. Метод абстрагування використовували під час формування рекомендацій щодо удосконалення системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю в сучасних умовах. Під час формування таблиць, схем та побудови графіків застосовували графічний метод та метод групування.

Наукова новизна отриманих результатів:

- проведено оцінку кредитно-інвестиційної діяльності банків за період з кінця 2019 року по 3 квартал 2023 року та надано рекомендації з приводу удосконалення системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю АТ КБ «Приватбанк».

Основний зміст роботи. У першому розділі кваліфікаційної роботи проведено дослідження змісту поняття «кредитно-інвестиційна діяльність банку», визначено концептуальні підходи до системи управління нею.

У другому розділі роботи проаналізовано стан кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи України та АК КБ «Приватбанк» зокрема.

Визначено тенденції змін у цій сфері, окреслено фактори впливу на цю зміну, проаналізовано зміни у структурі за різними напрямками, в тому числі за непрацюючими активами.

Третій розділ роботи присвячено оцінці ефективності кредитно-інвестиційної діяльності, системі управління ризиками в цілому та кредитними особливо. Визначено основні напрями удосконалення системи управління ризиками задля удосконалення управлінських процесів.

Структура роботи. Дана кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 найменування, на 3 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок, в тому числі 22 таблиць, 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1. Економічна сутність кредитно-інвестиційної діяльності банку

Діяльність банківських установ є чітко регламентованою і регулюється численними нормативно-правовими актами. Серед таких, одним з основних є Закон України «Про банки і банківську діяльність в Україні» від 07.12.2000 № 2121-III. Ст. 2 даного Закону зазначає, що «банківська діяльність – це залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб» [10]. З даного визначення розуміємо, що банківська діяльність – це, з однієї сторони, залучення коштів (депозитна діяльність), а з іншої – вкладення коштів (інвестиційна та кредитна діяльність).

Згаданий нами Закон не визначає поняття кредитно-інвестиційної діяльності банку, проте наводить визначення банківського кредиту як об'єкту здійснення даного виду діяльності. Отож, банківський кредит визначається як будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, а також будь-яка гарантія чи будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу або будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надане в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів з цієї суми [10]. Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності вказаний Закон не визначає, тому тут слід звернутися до Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII [11]. Ст. 1 Закону «Про інвестиційну діяльність» визначає поняття інвестицій як усіх видів майнових та немайнових (інтелектуальних) цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та / або досягається соціальний та екологічний

ефект [11]. Інвестиційна діяльність, згідно ст. 2 вказаного Закону, - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [11]. Поняття кредитно-інвестиційної діяльності в науковій літературі розглядається переважно розмежовано, іншими словами у своїх дослідженнях науковці надають визначення поняттям «кредитна діяльність», «інвестиційна діяльність». У табл. 1.1 спробуємо узагальнити дані підходи.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «кредитна діяльність», «інвестиційна діяльність» «кредитно-інвестиційна діяльність» вітчизняними та зарубіжними вченими

Автор	Визначення
1	2
Єпіфанов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В. [22]	<i>кредитна діяльність</i> – короткострокове та довгострокове кредитування виробничої, соціальної, інвестиційної та наукової діяльності підприємств та організацій; надання споживчих кредитів населенню; міжбанківських кредитів у частині наданих іншим банкам; лізинг-, факторинг-, дисконт-, векселів; <i>інвестиційна діяльність</i> – формування портфеля цінних паперів та прями інвестиції.
Долінський Л.Б. [7]	<i>кредитно-інвестиційна діяльність</i> – це всі активні операції банківських установ, спрямованих на формування їх кредитно-інвестиційного портфелю з метою отримання відсоткового відсотка.
Заславська О. [12]	<i>кредитно-інвестиційна діяльність</i> - надання грошових коштів на довготерміновій основі на умовах платності, поверненості, строковості з метою реалізації інвестиційних проєктів
Петик М.І., Батенчук М.-С.Ю. [27]	<i>кредитно-інвестиційна діяльність</i> - це діяльність із надання у короткотермінове або довготермінове користування раніше залучених банком фінансових ресурсів на умовах платності, строковості, поверненості, забезпеченості та цільового використання іншим суб'єктам економіки для забезпечення їхньої поточної діяльності, а також на реалізацію інвестиційних проєктів, вкладення коштів у корпоративні права та цінні папери.
Нагорна О.В., Василишен Ю.В. [23]	<i>інвестиційна діяльність</i> – кошти вкладення в цінні папери на відносно тривалий термін.
Леонов С.В. [16]	<i>інвестиційна діяльність</i> – інвестування коштів не тільки у цінні папери на первинному або вторинному ринку, але й у реальні активи (землю, підприємства, машини та устаткування).
Васильєва Т.А. [2]	<i>інвестиційна діяльність</i> – це напрям розміщення банками їхніх ресурсів на визначений строк з метою отримання прибутку.
Кужев С.Н. [1]	<i>інвестиційна банківська діяльність</i> – це діяльність банку, метою якої є отримання прибутку та інших вигод шляхом проведення інвестиційних банківських операцій, а також надання інвестиційних та інших банківських послуг клієнтів, конкретним втіленням яких є

Продовження табл. 1.1

1	2
	створення та реалізація інвестиційного банківського продукту різної складності і наповнення.
Ігоніна Л.Л. [41]	<i>інвестиційна діяльність банку</i> – це діяльність, спрямована на: первинне розміщення цінних паперів господарюючих суб'єктів (андеррайтинг); операції з цінними паперами на вторинному ринку (депозитарні, консультаційні послуги); довірче управління портфелями цінних паперів господарюючих суб'єктів; угоди щодо злиття і придбання; – довгострокове кредитування інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів.
Онкієнко С.О. [25]	<i>інвестиційна діяльність банку</i> – це самостійний відокремлений сегмент діяльності, що має наступні ознаки: ціль – максимізація багатства власників банку; засоби – активи банку; результат – максимізація можливостей споживання власників і кредиторів банку; процес – сукупність послідовних дій менеджменту, що здійснює управління банком і відповідних змін стану банку, що забезпечує максимізацію вартості активів банку, а специфічною інституціональною функцією інвестиційної діяльності банку є створення ліквідності.
Мельников А.Е. [20]	<i>інвестиційна діяльність банків</i> – це практична діяльність банківських установ щодо реалізації різних форм інвестицій задля отримання доходу, соціального ефекту, підтримки певного рівня ліквідності та платоспроможності чи інших цілей банку.
Вовчак О.Д. [3]	<i>інвестиційна діяльність банку</i> – це, насамперед, фінансування банками розвитку економіки загалом, яке має макроекономічне спрямування. У межах цього напрямку банки на інвестиційному ринку виконують такі функції: мобілізують великі капітали, необхідні для інвестицій, розширення виробництва; здійснюють інвестиційний перерозподіл вільних ресурсів на грошових ринках і на ринках капіталів; забезпечують безперервність процесу відтворення основних засобів і процесу суспільного відтворення загалом та суттєво підвищують загальну ефективність економіки. На мікрорівні інвестиційна діяльність банку виконує функції одержання прибутку, підтримання необхідного рівня ліквідності, збереження коштів до появи можливостей вигіднішого їх розміщення, зменшення ризиків шляхом диверсифікації вкладень коштів.
Дмитренко М.Г., Потлатюк В.С. [6]	<i>кредитна діяльність банку</i> ототожнюється з кредитним потенціалом, кредитними відносинами, банківським кредитуванням, кредитними ресурсами.
Маслова А.І. [19]	<i>кредитна діяльність банку</i> як складна багатогранна система, яка представлена сукупністю елементів, які взаємопов'язані між собою та виконують визначені завдання.
Доценко І.О. [8]	<i>кредитна діяльність банку</i> – чітка координація дій, які пов'язані з виробленням механізму залучення та розміщення кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг відповідно до загальноприйнятих принципів та правових норм для забезпечення ефективного управління кредитним процесом банку.

Джерело: складено автором на основі [22, 7, 12, 27, 23, 16, 2, 1, 41, 25, 20,

Проаналізувавши наукові підходи до визначення понять «інвестиційна діяльність банку» та «кредитна діяльність банку» можемо зробити висновок, що кредитно-інвестиційна діяльність банку – це сукупність дій банківської установи, спрямованих на розміщення та залучення різних форм інвестиційних та кредитних ресурсів з метою отримання економічного або соціального ефекту.

Кредитно-інвестиційна діяльність банків має свої особливості, які проявляються через саму природу кредитних та інвестиційних операцій. З однієї сторони, ці два види діяльності тісно пов'язані між собою, з іншої – мають ряд відмінностей. Так, для кредитних операцій характерним є наявність договірних відносин між кредитором та позичальником, умови яких носять доволі закритий формат, в той час як для інвестиційної – характерним є, зазвичай, публічний тип відносин.

З іншої сторони, інвестиційні та кредитні операції тісно пов'язані між собою, адже, коли банк в ролі інвестора вкладає кошти у певний об'єкт, він насправді кредитує його, проте у іншій, ніж кредитна, формі.

Кредитно-інвестиційна діяльність банків відіграє важливе соціально-економічне значення на макроекономічному рівні, оскільки сприяє зростанню та забезпеченню стійкості економіки держави, дозволяє вирішити ряд завдань соціального характеру.

Основою здійснення кредитно-інвестиційної діяльності банків є акумуляція фінансового капіталу як фізичних осіб, так і суб'єктів господарювання та розміщення його у найбільш ефективні інвестиційні проєкти, розвиток бізнесових структур чи інші цілі, передбачені кредитними угодами, даючи, таким чином поштовх для розвитку реального сектору економіки чи соціальної сфери.

Кредитно-інвестиційна діяльність банку характеризується певними передумовами, серед яких варто виділити економічні, правові, соціальні та комерційні (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Передумови здійснення кредитно-інвестиційної діяльності банку

ПЕРЕДУМОВИ ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	Економічні: наявність вільних коштів у підприємницьких структур та фізичних осіб; наявність вільного ринку кредитних ресурсів та широкого спектру привабливих інвестиційних проєктів; наявність суб'єктів, здатних акумулювати вільні кошти і передавати їх на відповідні запити.
	Правові: наявність правових норм, що регулюють кредитно-інвестиційну діяльність; наявність правових засобів захисту інтересів суб'єктів, які залучені до її реалізації; наявність технологій перевірки легітимності коштів, які формують основу для здійснення кредитно-інвестиційної діяльності
	Соціальні: наявність фахівців із достатніми знаннями для провадження кредитно-інвестиційної діяльності; довіра населення та суб'єктів господарювання до банківської системи; платоспроможність населення та бізнесу.
	Комерційні: досягнення економічного зростання завдяки зміцненню та підвищенню надійності якості кредитно-інвестиційного портфеля банку; створення високоякісних кредитно-інвестиційних ресурсів, які забезпечуватимуть систематичний рівень прибутковості; вкладання цих ресурсів в перспективні та рентабельні проєкти.

Джерело: складено автором на основі [8]

Слід зазначити, що банки, здійснюючи кредитно-інвестиційну діяльність, виступають своєрідним посередником між вкладниками коштів та об'єктами їх розміщення. На рис. 1.1 видно, яким чином банківська установа, на основі залучень коштів та здійснення кредитно-інвестиційної діяльності бере участь у макроекономічних процесах в державі.

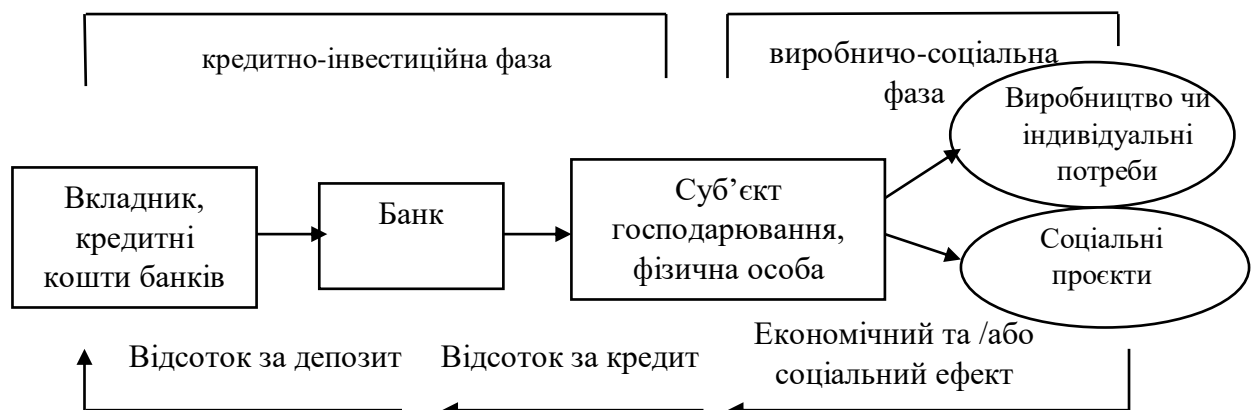

Рис. 1.1. Рух капіталу за допомогою кредитно-інвестиційної діяльності банку

Джерело: складено автором

Важливим моментом є те, що реалізація кредитно-інвестиційних операцій здійснюється як за рахунок власних, так і запозичених джерел. При цьому, не відбувається розподілу таких операцій за джерелами фінансування і більша частина коштів, які банк розміщує у вигляді кредитів та інвестицій є також власними зобов'язаннями банку перед своїми вкладниками. Враховуючи це, при здійсненні інвестиційно-кредитної діяльності банківською установою граничний рівень допустимого ризику повинен бути меншим за рівень ризику кредитів, інвестицій чи інших запозичень / вкладень від інших фінансових посередників.

Ще однією характеристикою або особливістю досліджуваного виду діяльності саме банківськими установами є терміни здійснення операцій, які визначаються термінами залучення коштів банком. Так, якщо кошти виробничого чи будь-якого іншого підприємства за своєю суттю є безтерміновими, то кошти, які банк спрямовує на кредитну або інвестиційну діяльність обумовлені термінами, на які вони були отримані банком від своїх вкладників.

Серед функцій, які покликана виконувати кредитно-інвестиційна діяльність банків, можна назвати наступні:

- *забезпечувальна* – банк здійснює вкладення капіталу у діяльність позичальника, забезпечуючи, таким чином, його розвиток та підвищення ділової активності;
- *мобілізаційна* – акумулює кошти від вкладників та спрямовує їх на конкретні цілі, які на думку, банківської установи, є найбільш ефективними та привабливими;
- *стимулююча* – полягає у тому, що банківські установи мотивують потенційних позичальників до розвитку своєї діяльності та реалізації нових інвестиційних проєктів, пропонуючи їм вигідні умови фінансування.
- *посередницька* – банк, в процесі здійснення кредитно-інвестиційної діяльності, виступає своєрідним посередником між тим, хто має вільні

кошти, але незнає, куди їх вкласти, і тим, хто таких коштів немає, проте має ідеї як їх можна ефективно використати.

Здійснюючи кредитно-інвестиційну діяльність варто дотримуватися певних принципів, серед яких можна назвати:

- системності – даний принцип передбачає те, що процес формування моделей кредитно-інвестиційної діяльності повинен враховувати взаємодію всіх елементів системи, а саме: мету, завдання, ресурси, інструменти, ризики, потенційні результати;
- ефективності – передбачає прийняття, запровадження та реалізацію найбільш привабливих та ефективних кредитно-інвестиційних проєктів;
- узгодженості – передбачає узгодження мети кредитно-інвестиційної діяльності із загальними цілями розвитку банківської установи та їх впливом на банківську систему загалом;
- пріоритетності – вибір першочерговості напрямів здійснення кредитно-інвестиційних операцій за критерієм економічної або соціальної ефективності;
- рівності – передбачає забезпечення рівних умов усіх учасників кредитно-інвестиційного процесу;
- доступності – створення можливостей для кредитування та фінансування інвестиційних проєктів усіх потенційних позичальників на рівних умовах та забезпечення гарантій та захисту їх інтересів, виходячи із договірних умов;
- конкурентності – дотримання політики здорової конкуренції при здійсненні кредитно-інвестиційних операцій.

На здійснення кредитно-інвестиційної діяльності банків впливають ряд факторів, серед яких традиційно виділяють внутрішні та зовнішні.

До найважливіших зовнішніх факторів впливу відносять:

- макроекономічні (рівень ВВП, стабільність національної валюти, показники інфляції, платоспроможність та доходи населення);

- геополітичні (політична ситуація в країні, воєнний стан, соціальна напруженість тощо);
- показники стану банківської системи держави та її розвиток;
- стан та розвиток фондового ринку;
- інвестиційний клімат.

Внутрішні фактори визначаються політикою та діяльністю самого банку і серед них визначаємо:

- довіра до банківської установи, її репутація;
- стратегія розвитку банківської установи;
- ресурсний потенціал;
- регіональні особливості;
- рівень ліквідності та надійності банку.
- інші.

Проаналізувавши, дослідження вчених щодо сутності інвестиційної та кредитної діяльності банків, ми дійшли висновку, що кредитно-інвестиційна діяльність – це сукупність дій банківської установи, спрямованих на розміщення та залучення різних форм інвестиційних та кредитних ресурсів з метою отримання економічного або соціального ефекту. Вона виконує ряд функцій, серед яких ми виділяємо: мотиваційну, посередницьку, забезпечувальну та розподільчу.

1.2. Концептуальні підходи до управління кредитно-інвестиційним портфелем банку

Управління кредитно-інвестиційною діяльністю банківських установ передбачає включення ряду елементів, серед яких: вибір форми її проведення; вибір об'єкту здійснення; аналіз основних показників; оцінка факторів впливу на неї; контроль в процесі реалізації основних кредитно-інвестиційних операцій; оцінка ефективності таких операцій.

Зрозуміло, для того, щоб кредитно-інвестиційна діяльність виконувала ті завдання, які на неї покладені та забезпечувала свої функції, необхідно побудувати та сформувати надійну систему управління нею. При цьому, насамперед, в процесі управління важливим є забезпечення ефективності. Для цього необхідно вміти своєчасно виявляти ті умови та фактори, які впливають на цю діяльність. У попередній частині роботи ми згадували про зовнішні та внутрішні фактори впливу, проте не окреслювали сам характер такого впливу. Так, у табл. 1.3 спробуємо детальніше описати ті умови і чинники, які здійснюють позитивний чи негативний вплив як на саму кредитно-інвестиційну діяльність, так і на систему управління нею.

Табл. 1.3

Характер впливу основних факторів на кредитно-інвестиційну діяльність банку

Фактори впливу	Характеристика фактору	Зміст впливу фактору	Наслідки впливу
1	2	3	4
Нормативно-правове регулювання банківської діяльності	Встановлюється певні законодавчі обмеження щодо основних показників банків	Вимоги НБУ стосовно регулятивного капіталу, ліквідності та обсягів резервів	Зростання обсягів капіталу банків, підвищення їх ділової активності та надійності, платоспроможності та ефективності
Нормативно-правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання	Встановлюються певні законодавчі обмеження, які здійснюють вплив на попит фінансових ресурсів, що є об'єктами кредитно-інвестиційної діяльності	Попит суб'єктів господарювання на кредитно-інвестиційні ресурси, ризики кредитування та інвестування	Зростання обсягів кредитно-інвестиційних ресурсів та їх ефективне використання та розташування серед суб'єктів господарювання з урахуванням можливих ризиків
Локація банку	Можливість банку у формуванні власного кредитно-інвестиційного потенціалу, з урахуванням регіональних особливостей розвитку, специфіку	Розгалуженість банківської мережі, здатність банків до швидкого переміщення фінансових ресурсів між своїми підрозділами	Сприяє збільшенню рівня кредитно-інвестиційного потенціалу банку за рахунок роботи підрозділів

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
	руху економічного потенціалу, попиту і пропозиції на ринку кредитів та інвестицій		
Стан фінансового ринку та його розвиток	Рівень концентрації фінансових ресурсів, їх вартість, інструменти та можливості їх залучення	Обсяги фінансових ресурсів, можливі до залучення на внутрішньому та зовнішньому фінансових ринках	Сприяє суттєвому збільшенню кредитно-інвестиційного портфеля за рахунок залучення додаткових фінансових ресурсів з різних джерел
Наявність потенційних інвесторів	Пошук і залучення інвесторів, готових інвестувати у розвиток банківських установ	Рівень економічного потенціалу і можливість його збільшення за рахунок інвесторів	Збільшення обсягів власного капіталу, суми банківських ресурсів для подальшого кредитування та реалізації інвестиційних проєктів
Створення банківських об'єднань	Концентрація банківського капіталу	Конкуренція між банками за позичальників	Формування більш глобальних банківських установ, активізація їх діяльності та розширення клієнтської бази
Фаза економічного розвитку держави	Будь-яке економічне зростання провокує потребу у збільшенні кредитування та інвестування бізнесу та стимулює банки до збільшення розміру кредитно-інвестиційного портфеля	Вартість та структура банківських ресурсів, ефективність кредитно-інвестиційної діяльності попередніх періодів	Позитивний / негативний на формування ресурсів банку, що здійснює вплив на вартість і структуру кредитно-інвестиційних ресурсів, можливості значно ефективніше здійснювати кредитні та інвестиційні операції
Підвищення платоспроможності населення	Збільшення можливостей щодо формування ресурсного потенціалу банків за рахунок підвищення попиту на	Попит населення на кредити	Збільшує кредитні операції банків, стимулює активність банків у нарощенні банківських активів

Закінчення табл. 1.3

1	2	3	4
	депозити, залучення кредитів		
Рівень професіоналізму працівників банків	Підвищення рівня кваліфікації банківських менеджерів, зростання рівня їх відповідальності за розвиток конкретної банківської установи	Здатність персоналу до своєчасного реагування на зміни ситуації на фінансового ринку, вміння розпізнати загрози банківській діяльності	Адекватна та швидка реакції на фінансові, кредитні та інвестиційні ризики, запобігання їх негативного впливу на діяльність банку
Рівень технічного та інноваційного забезпечення банку	Впровадження нових технологій у банківську діяльність, удосконалення власної інформаційної бази	Інноваційні технології, які дають можливість оперативно реагувати на прийняття рішень щодо кредитування та інвестування	Підвищення обсягу та якості кредитно-інвестиційного портфеля банку через впровадження новітніх технологій, підвищення рівня захисту інформації
Запровадження нових банківських продуктів окремого банку	Впровадження в практику нових банківських продуктів та послуг	Освоєння нових банківських продуктів дає змогу підвищити обсяг кредитно-інвестиційної діяльності	Запровадження нових банківських кредитних та інвестиційних програм сприяє систематичному зростанню обсягів наданих кредитів та інвестицій

Джерело: складено автором на основі [4]

Зазначимо, що наведені у табл. 1.3 фактори та їх наслідки мають важливе значення при розробленні формату або, по-іншому кажучи, моделі управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку. Зміст такої моделі формується за допомогою ряду ключових елементів:

1) певної структурної підпорядкованості, що дасть можливість забезпечити управління процесами формування і розподілу кредитно-інвестиційних ресурсів від основного банку до його структурних підрозділів;

2) принципів і функцій, які властиві кредитно-інвестиційним операціям. Такий підхід дасть можливість організувати систему управління кредитно-інвестиційною діяльністю, виходячи з науково обґрунтованих підходів;

3) методів та інструментів кредитно-інвестиційної діяльності, які дадуть можливість формувати відповідний потенціал банківської установи;

4) мети і завдань кредитно-інвестиційної діяльності, які б мали бути узгоджені зі стратегією управління банківською установою;

5) умов та факторів впливу на кредитно-інвестиційну діяльність;

6) етапів управління кредитно-інвестиційної діяльності;

7) механізмів реалізації кредитно-інвестиційної діяльності;

8) впливу кредитно-інвестиційної діяльності на зростання вартості банку.

Говорячи про етапи управління, можна виділити серед них найважливіші, одні з яких є послідовними, інші – паралельними (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Етапи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку

Джерело: складено автором

Загалом, окреслена нами модель управління кредитно-інвестиційною діяльністю, де передбачено вісім складовим може бути зображена у вигляді рис.

1.3. У ній важливими є також розуміння не лише основних складових, але й

взаємозв'язків між ними, оскільки саме вони дають розуміння процесу управління як цілісної системи.

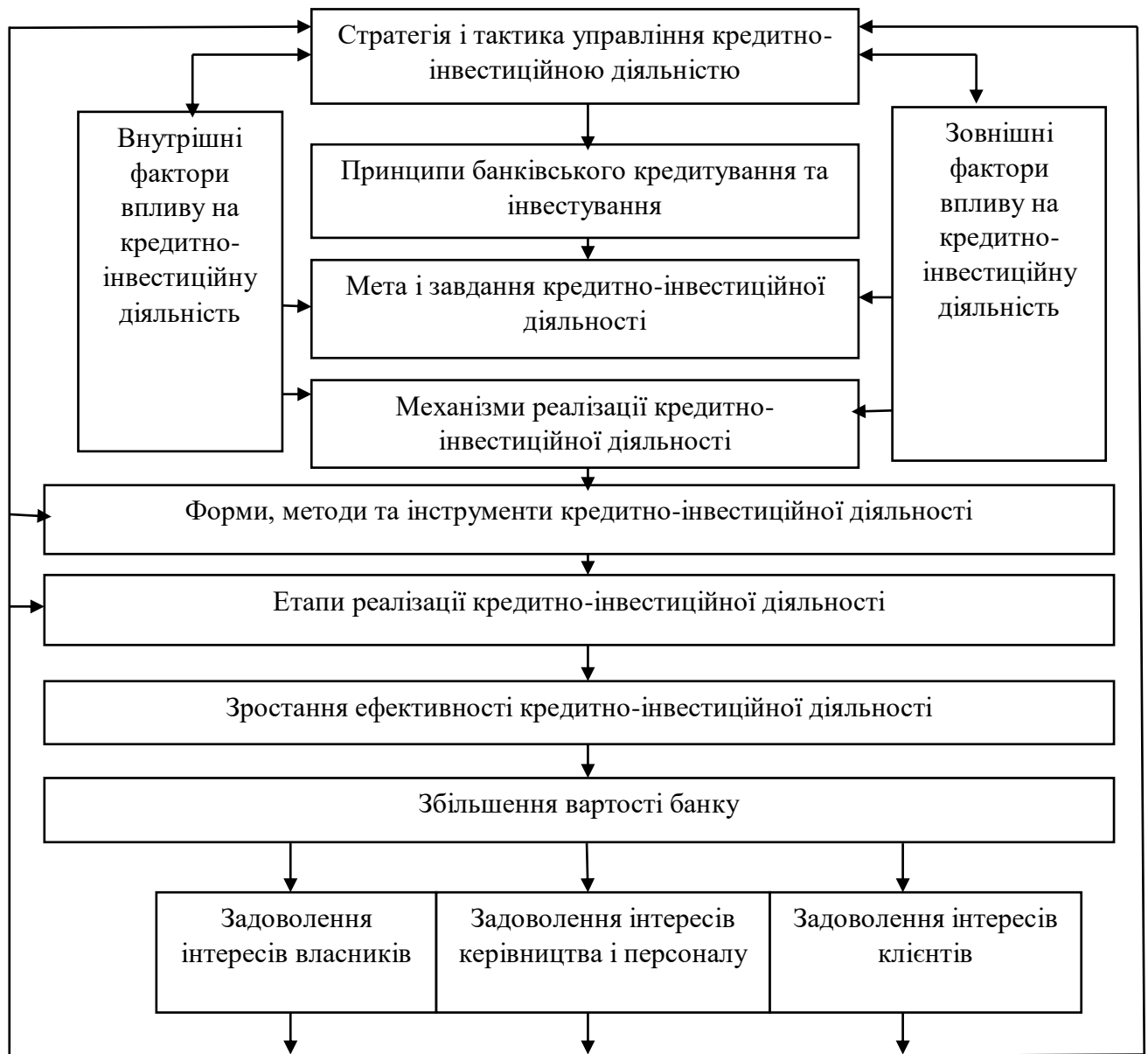

Рис. 1.3. Модель системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку

Джерело: складено автором на основі [4]

Слід сказати, що система управління кредитно-інвестиційною діяльністю банків спрямована на збільшення обсягів наданих кредитів, активізацію інвестиційної діяльності, в тому числі зростання обсягів інвестицій в цінні папери, а відтак, на збільшення прибутковості та рентабельності операцій банківських установ, їх вартості та задоволення інтересів самих власників банків.

В процесі управління кредитно-інвестиційною діяльністю збільшення вартості банку зумовлюється рядом чинників, серед яких:

- 1) потреба власників у високій вартості своєї частки у діяльності банку;
- 2) потенційна зміна власників через певні події;
- 3) зростання конкуренції та можливість перебудови самої банківської установи;
- 4) потреба у високій рейтинговій оцінці банку;
- 5) вимоги системи банківського нагляду.

Із сказаного вище випливає, що ключовим при побудові та удосконаленні системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю є її спрямованість на зростання прибутковості та рентабельності банку. Оскільки, саме доходи від такого виду операцій займають більшу частину усіх доходів банку, вважається, що доцільним є вивчення взаємозв'язку між основними елементами системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку та зростанням вартості банківської установи (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Взаємозв'язок системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку із збільшення його вартості [4]

Наведений рисунок вказує на те, що зростання вартості банківської установи залежить від самої якості управління нею. При цьому, на якість впливає ряд обставин:

- 1) наявність розробленої стратегії та тактики управління кредитно-інвестиційною діяльністю та їх ефективна реалізація;
- 2) загальноекономічна ситуація в державі, яка призводить до зростання попиту на кредити та інвестиції;
- 3) обсяг самого банківського потенціалу, який залучається до реалізації кредитно-інвестиційних операцій;
- 4) стабільність нормативно-правової бази, яка регулює банківську кредитно-інвестиційну діяльність;
- 5) втручання банківського регулятора у кредитно-інвестиційні процеси банку;
- 6) стан конкурентного середовища;
- 7) можливість капіталізації банку через різного роду об'єднання, в тому числі з представниками бізнесу.

Якою б не була система управління, вона повинна бути спрямована на забезпечення ефективності, адже саме вона є основним критерієм в процесі оцінки будь якої діяльності, в тому числі і кредитно-інвестиційної. В загальноприйнятому розумінні ефективність визначається як відношення доходу та витрат. Проте, в контексті кредитно-інвестиційної діяльності доцільно порівнювати дохідність з рівнем ризику. Чим вища ефективність, тим нижчим є рівень ризику.

Якщо показники прибутковості є високими, банківські установи мають можливість здійснювати його реінвестування, тим самим створювати потенціал для реалізації кредитно-інвестиційних операцій.

Зрозуміло, що ефективність кредитно-інвестиційної діяльності є основою прибутковості та стійкості, та можливістю для нарощення конкурентних переваг банку. Постає питання оцінки рівня ефективності кредитно-інвестиційної діяльності. Для таких цілей використовують ряд статистичних та економіко-

математичних методів, які передбачають оцінку різного роду показників, що характеризують основні аспекти кредитно-інвестиційної діяльності. В цьому аспекті звертаємо увагу на методику, розроблену Шльончаком В.В. [39]. Дана методика передбачає проведення оцінки ефективності за певними етапами (рис. 1.5).

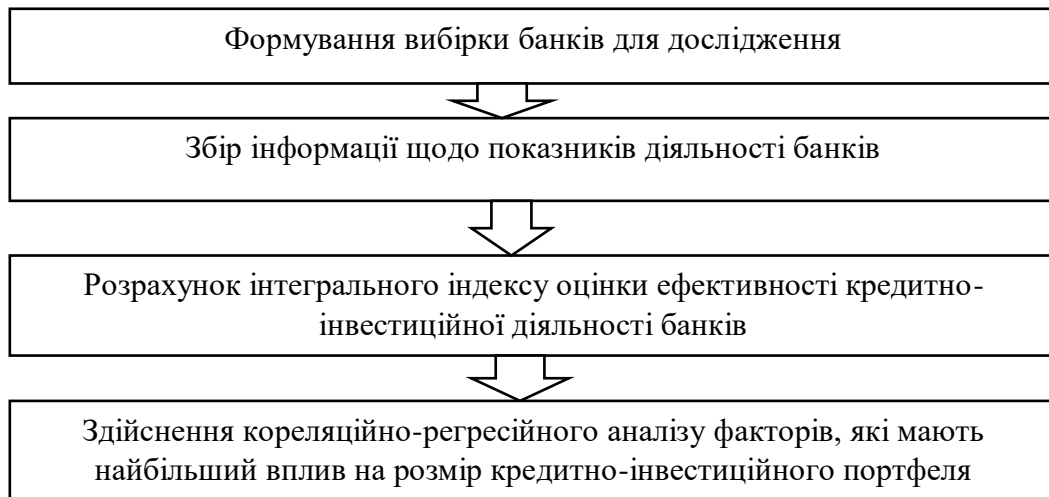

Рис. 1.5. Етапи оцінки ефективності банків

Джерело: складено автором на основі [39]

На етапі формування вибірки банків, які потрапляють у групу для оцінки ефективності, автор методики пропонує використовувати ряд критеріїв, які є основоположними для характеристики ефективності, а також функціонування банківської системи в цілому. Критерії, які беруться до уваги описані у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Критерії для відбору банківських установ з метою оцінювання ефективності кредитно-інвестиційної діяльності [39]

Критерії	Характеристика критерію	Позначення	Формула розрахунку
1	2	3	4
Критерій 1	Показує, яка частка від загального рівня прибутковості банківської системи генерується конкретним банком. Якщо банк високоефективний, то він потрапляє у вибірку. Чим вище значення показника, тим краще	$K_{пкід}$	$100 * w * ПКІД / КПП$, де ПКІД – прибутковість кредитно-інвестиційного діяльності; КПП – обсяг кредитно-інвестиційного портфеля

Продовження табл. 1.4

1	2	3	4
Критерій 2	Характеризує коефіцієнт покриття кредитно-інвестиційного портфеля власним капіталом і вказує на рівень кредитно-інвестиційного ризику, який банк може генерувати щодо системи в цілому. Чим більше значення показника, тим краще	$K_{\text{покр.}}$	$100 \cdot w \cdot (BK/KП)$, де BK – сума власного капіталу
Критерій 3.1	Відображає рівень покриття кредитно-інвестиційного портфеля резервами активних операцій. Чим більше значення показника, тим краще	P	Резерви/КП
Критерій 3.2	$(1 - P) \cdot w$ вказує на частку ризику, яку банк генерує щодо банківської системи. Чим більше значення показника, тим краще	P_c	$1 - ((1 - P) \cdot w)$
Критерій 4	Вказує на співвідношення між рівнем прибутковості діяльності та рівнем прийнятного ризику з точки зору прибутковості. Чим більше значення показника, тим краще	$KID_{\text{п/р}}$	ПКІД / Резерви

Після цього, як на основі наведених критеріїв, буде сформована вибірка банків, що відображає тенденції функціонування кредитно-інвестиційної діяльності усієї банківської системи, необхідним є застосування ряду показників для оцінки ефективності. Серед таких показників, повинні бути ті, які характеризують дохідність кредитно-інвестиційних операцій, рентабельність, прибутковість та дохідність активів. Найбільш вдалимими вважаємо показники, запропоновані Парасій-Вергуненко І.М. (табл. 1.5) [28].

Таблиця 1.5

Показники оцінки ефективності кредитно-інвестиційних операцій банків

Група показників	Назва показника	Позначення
1	2	3
Дохідність кредитно-інвестиційних операцій	Дохідність кредитних вкладень	$K_{\text{дкв}}$
	Частка доходів від операцій з цінними паперами в доходах банку	$\mathcal{C}_{\text{дцп}}$
	Частка доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів банку	$\mathcal{C}_{\text{дкр}}$
	Коефіцієнт дохідності операцій із цінними паперами	$K_{\text{дцп}}$
Рентабельність	Відношення процентних доходів від кредитних операцій до процентних витрат на залучення ресурсів	P2
Прибутковість	Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	$K_{\text{пко}}$

Закінчення табл. 1.5

1	2	3
	Коефіцієнт прибутковості цінних паперів	$K_{\text{цп}}$
Дохідність активів	Дохідність активів унаслідок кредитних операцій	$K_{\text{дак}}$
	Дохідність активів унаслідок операцій з цінними паперами	$K_{\text{дац}}$

Джерело: складено автором на основі [28]

Для підвищення об'єктивності системи оцінки ефективності Шльончак В.В. пропонує доповнити вказану у табл. 1.6 систему показників такими:

- загальна прибутковість кредитно-інвестиційних операцій банку ($K_{\text{зп}}$), який розраховується як співвідношення загальної суми прибутку від здійснення кредитно-інвестиційних операцій та суми кредитних вкладень і вкладень в цінні папери;
- коефіцієнт системної прибутковості кредитно-інвестиційної діяльності ($K_{\text{пкід}}$), який визначають як відсоток від загального рівня ефективності банківської системи згенерований банком;
- коефіцієнт співвідношення рівня прибутковості цінних паперів до рівня прибутковості кредитних операцій;
- коефіцієнт покриття ($K_{\text{покр}}$), який характеризує коефіцієнт покриття кредитно-інвестиційного портфеля власним капіталом і вказує на рівень кредитно-інвестиційного ризику, який банк може генерувати щодо системи в цілому.

Після визначення основних критеріїв та показників, які беруться для оцінки ефективності, є можливість визначення інтегрального показника ефективності за загальноприйнятою методикою:

$$W_{ij} = \sum_{i=1}^n k_j \times U_{ij}, \quad (1.1)$$

де, U_{ij} - приведенне до порівняного вигляду значення j -го показника i -го інвестиційного проекту;

k_j - ваговий коефіцієнт j -того показника;

n – кількість показників.

Така інтегральна оцінка ефективності дасть можливість включити до неї будь які показники (як стимулятори, так і дестимулятори), з різними критеріями оптимізації та привести їх до єдиного вимірника та надати їм комплексної характеристики.

Висновки до розділу 1

Поняття кредитно-інвестиційної діяльності в науковій літературі розглядається переважно розмежовано, іншими словами у своїх дослідженнях науковці надають визначення поняттям «кредитна діяльність», «інвестиційна діяльність». Проте, на основі аналізу ряду наукових досліджень, нами визначено, що кредитно-інвестиційна діяльність – це сукупність дій банківської установи, спрямованих на розміщення та залучення різних форм інвестиційних та кредитних ресурсів з метою отримання економічного або соціального ефекту.

Кредитно-інвестиційна діяльність банків має свої особливості, які проявляються через саму природу кредитних та інвестиційних операцій. З однієї сторони, ці два види діяльності тісно пов'язані між собою, з іншої – мають ряд відмінностей. Так, для кредитних операцій характерним є наявність договірних відносин між кредитором та позичальником, умови яких носять доволі закритий формат, в той час як для інвестиційної – характерним є, зазвичай, публічний тип відносин.

Серед функцій, які покликана виконувати кредитно-інвестиційна діяльність банків визначаємо: забезпечувальну, мобілізаційну, стимулюючу та посередницьку.

Система управління кредитно-інвестиційною діяльністю повинна формуватися за критеріями ефективності та мінімізації ризиків в процесі її здійснення. Тому, вважаємо, що модель управління повинна включати в себе наступні елементи: 1) певну структурну підпорядкованість, що дасть можливість забезпечити управління процесами формування і розподілу кредитно-інвестиційних ресурсів від основного банку до його структурних підрозділів;

2) принципи і функції, які властиві кредитно-інвестиційним операціям. Такий підхід дасть можливість організувати систему управління кредитно-інвестиційною діяльністю, виходячи з науково обґрунтованих підходів; 3) методи та інструменти кредитно-інвестиційної діяльності, які дадуть можливість формувати відповідний потенціал банківської установи; 4) мету і завдання кредитно-інвестиційної діяльності, які б мали бути узгоджені зі стратегією управління банківською установою; 5) умови та фактори впливу на кредитно-інвестиційну діяльність; 6) етапи управління кредитно-інвестиційною діяльністю; 7) механізми її реалізації; 8) визначення впливу кредитно-інвестиційної діяльності на зростання вартості банку.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

2.1. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банків України

В попередньому розділі кваліфікаційної роботи, нами було зазначено, що здійснюючи кредитно-інвестиційну діяльність банки виступають своєрідним посередником між тими, хто має вільні фінансові ресурси та бажає їх акумулювати, та тими, хто реалізовує інвестиційні проекти та потребує їх фінансування. Таким чином, банківська установа виконує посередницьку та розподільчу функцію, перерозподіляючи відповідні фінансові ресурси між різними сферами та галузями національної економіки.

Практично весь аналіз кредитно-інвестиційної діяльності ґрунтується на оцінці кредитно-інвестиційного портфеля, обсяг якого визначається сукупністю усіх кредитів, позик, які надані банками та придбаними ними цінними паперами.

У табл. 2.1 наведено рівень основних показників кредитно-інвестиційного портфеля за 2019-2023 роки.

Таблиця 2.1

Рівень кредитно-інвестиційного портфеля банків України протягом 2019
– 2023 років,

млн. грн.

Показники	Кінець 2019 року	Кінець 2020 року	Кінець 2021 року	Кінець 2022 року	01.09.2023
1	2	3	4	5	6
Цінні папери та інвестиції	564 674	819 719	861 246	1 075 304	1 252 049
Кредити та заборгованість клієнтів, у т.ч.:	1 097 595	1 049 579	1 149 567	1 133 563	1 108 196
- кредити корпоративному сектору	847 259	795 405	835 658	847 586	805 818
- кредити фізичним особам	214 252	208 383	256 291	224 260	233 116
- міжбанківські кредити	31 368	34 057	30 581	36 917	49 008

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6
- кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	4 717	11 734	27 037	24 800	20 254
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	1 662 269	1 869 298	2 010 813	2 208 867	2 360 245

Джерело: складено автором на основі [26]

Дані табл. 2.1 бачимо, що обсяги кредитно-інвестиційного портфеля протягом аналізованого періоду постійно зростають. Так, станом на кінець 2020 року розмір кредитно-інвестиційного портфеля зріс на 207 029 млн. грн. в порівнянні з кінцем попереднього року, на кінець 2021 року – ще на 141 515 млн. грн., на кінець 2022 року – ще на 198 054 млн. грн., а станом на 01.09.2023 року – ще на 151 378 млн. грн. Таким чином, робимо висновок про те, що обсяг кредитно-інвестиційного портфеля майже за 5 останніх років збільшився на 697 976 млн. грн. Найбільше зростання відбулося у 2020 та 2022 роках. Для наочності відображення динаміки зміни розміру кредитно-інвестиційного портфеля зобразимо дану інформацію на рис. 2.1.

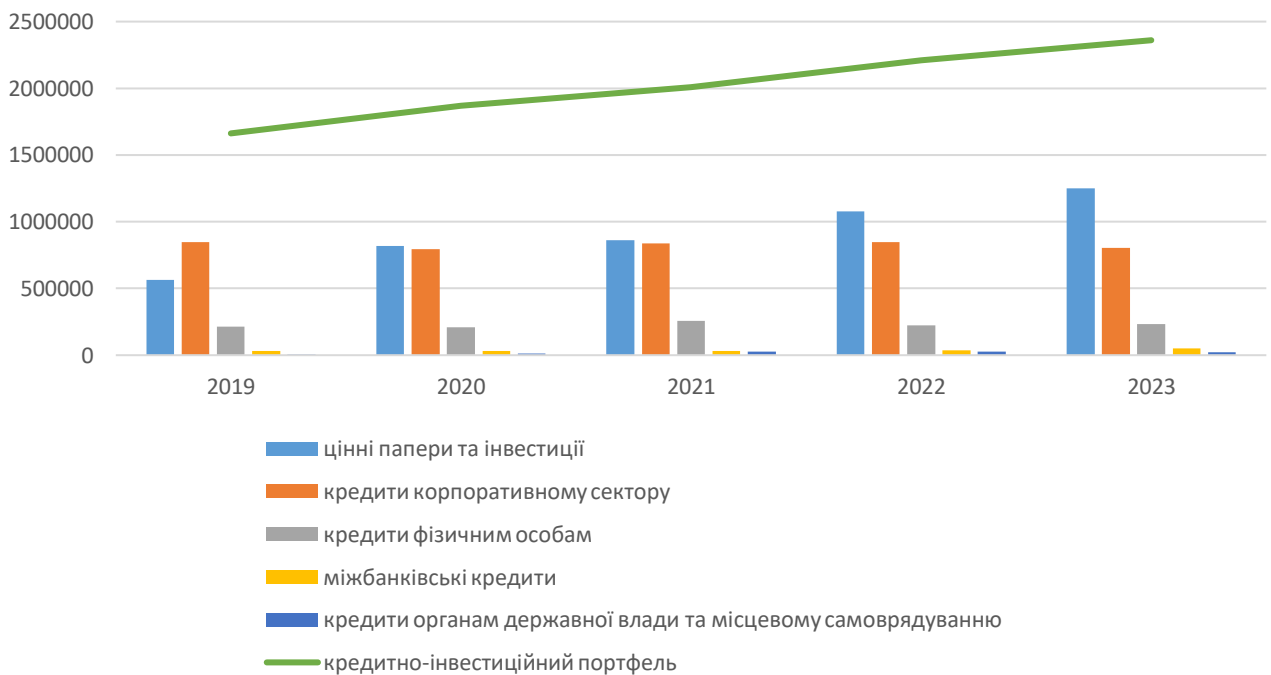

Рис. 2.1. Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля банків України протягом 2019 – 2023 років, млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [26]

З рис. 2.1 бачимо, що кредитний портфель зростає значно нижчими темпами, ніж зростає обсяг інвестиційного портфеля банків. З огляду на це, можемо зробити висновок, про те, що протягом останніх 5 років відбувається активізація інвестиційної діяльності та реалізації інвестиційних проектів, в той час як банківське кредитування залишається приблизно на тому ж рівні, а в секторі корпоративного кредитування навіть дещо знизило обсяги станом на 01.09.2023 р. в порівнянні з кінцем 2019 р. (зменшилося на 41 441 млн. грн. (4,9%)). Дещо зріс обсяг міжбанківських кредитів (на 17 640 млн. грн. (56,24%)) та доволі суттєво збільшився обсяг кредитів органам державної влади та місцевого самоврядування (на 15 537 млн. грн. (329,38 %)).

Аналіз структури кредитно-інвестиційного портфеля банків проведемо в трьох напрямках: 1) за складовими (табл. 2.2); за видами валюти (табл. 2.3); за часткою непрацюючих активів (табл. 2.4); за типами банків (табл. 2.5).

Таблиця 2.2

Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків в розрізі складових
за 2019 – 2023 роки

у %

Показники	Кінець 2019 року	Кінець 2020 року	Кінець 2021 року	Кінець 2022 року	01.09.2023
1	2	3	4	5	6
Цінні папери та інвестиції	33,97	43,85	42,83	48,68	53,05
Кредити та заборгованість клієнтів, у т.ч.:	66,03	56,15	57,17	51,32	46,95
- кредити корпоративному сектору	77,19	75,78	72,69	74,77	72,71
- кредити фізичним особам	19,52	19,85	22,29	19,78	21,04
- міжбанківські кредити	2,86	3,24	2,66	4,36	4,42
- кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	0,43	1,12	3,24	2,19	1,83
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: складено автором на основі [26]

Таким чином, бачимо, що на початок аналізованого нами періоду структура кредитно-інвестиційного портфеля тяжіла до кредитної діяльності, проте вже на кінець аналізованого періоду, а точніше станом на 01.09.2023 р. – до інвестиційної. Крім того, найбільшу частку у кредитному портфелі займають кредити корпоративним клієнтам (рис. 2.2).

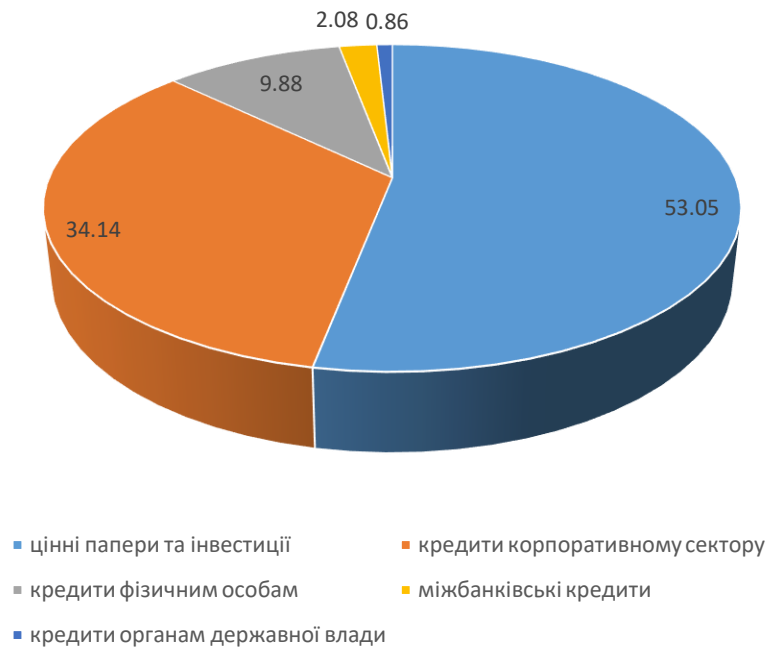

Рис. 2.2. Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків в розрізі складових станом на 01.09.2023 р.

Джерело: складено автором на основі [26]

Наступним напрямом, за яким ми досліджуємо структуру кредитно-інвестиційного аналізу банків, є аналіз його розподілу за видами валют, а точніше в розрізі національної валюти та іноземної (табл. 2.3).

За даними табл. 2.3 бачимо, що більшу частину кредитно-інвестиційного портфеля становлять кошти в національній валюті. При цьому, якщо частка в національній валюті на кінець 2019 року становила 66,4 %, то вже на 01.09.2023 р. – 79,15 %. Разом з тим, структура міжбанківських кредитів розподіляється значною мірою на іноземну валюту, а частка національної валюти є дуже малою.

Таблиця 2.3

Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків за видами валюти
протягом 2019 – 2023 років

у %

Показники	Кінець 2019 року		Кінець 2020 року		Кінець 2021 року		Кінець 2022 року		01.09.2023	
	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Цінні папери та інвестиції	81,41	18,59	84,70	15,30	88,99	11,01	89,55	10,45	88,25	11,75
Кредити та заборгованість клієнтів, у т.ч.:	58,67	41,33	61,19	38,81	68,52	31,48	68,31	31,69	68,60	31,40
кредити корпоративному сектору	54,57	55,43	57,08	42,92	64,11	35,89	65,34	34,66	66,06	33,94
кредити фізичним особам	81,52	18,48	83,49	16,51	90,90	9,10	93,12	6,88	93,55	6,45
міжбанківські кредити	7,35	92,65	7,26	92,74	7,06	92,94	1,77	98,23	6,69	93,31
кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	100,0	0,0	100,0	0,0	62,16	37,84	44,69	55,31	32,27	67,73
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	66,40	33,60	71,50	28,50	77,29	22,71	78,65	21,35	79,15	20,85

Джерело: складено автором на основі [26]

Аналіз структури кредитно-інвестиційного портфеля продовжується оцінкою частки непрацюючих кредитів в кожній його складовій (табл. 2.4).

Дані табл. 2.4 вказують на доволі значну частку непрацюючих активів у складі кредитно-інвестиційного портфеля. Разом з тим, бачимо позитивну тенденцію до зменшення як обсягу, так і питомої ваги таких активів. Так, якщо станом на кінець 2019 року частка непрацюючих кредитів становила 32,21%, то станом на 01.09.2023 р., незважаючи на воєнний стан в країні, вона знизилася до 18,16%.

Таблиця 2.4

Обсяг та частка непрацюючих активів у кредитно-інвестиційному портфелі банків протягом 2019 – 2023 років

Показники	Кінець 2019 року		Кінець 2020 року		Кінець 2021 року		Кінець 2022 року		01.09.2023	
	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Цінні папери та інвестиції	4591	0,81	5035	0,61	1922	0,22	3064	0,28	2037	0,16
Кредити корпоративному сектору	456074	53,83	371157	46,66	301665	36,10	363321	42,87	360356	44,72
Кредити фізичним особам	73077	34,11	58230	27,94	43210	16,86	68272	30,44	65383	28,05
Міжбанківські кредити	946	3,02	984	2,89	256	0,84	4	0,01	539	1,10
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	683	14,48	0	0,00	0	0,00	507	2,04	202	1,00
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	535371	32,21	435406	23,29	347053	17,26	435168	19,70	428517	18,16

Джерело: складено автором на основі [26]

Важливим, в контексті оцінки кредитного портфеля, на нашу думку, є й аналіз його структури за типами банків, в розрізі банків з державною участю, банків з іноземним капіталом та приватних банків (табл. 2.5).

Таким чином, з табл. 2.5, бачимо, що найбільшу частку у кредитному портфелі усіх банків займають банки з державною часткою. При цьому, за останній рік, питома вага державних банків у кредитному портфелі зросла майже на 9 %. З державних банків, майже половину займає кредитний портфель АТ «Приватбанк».

Таблиця 2.5

Структура кредитного портфеля за типами банківських установ протягом
2019 – 2023 років

Показники	Кінець 2019 року		Кінець 2020 року		Кінець 2021 року		Кінець 2022 року		01.09.2023	
	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %	сума, млн. грн.	пит. вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредитний портфель, у т.ч.:	1097595	100,0	1049579	100,0	1149567	100,0	1133563	100,0	1108196	100,0
банки державною часткою, з них:	624856	56,93	540326	51,48	539403	46,92	609131	53,74	685693	61,87
- Приватбанк; -інші	305163 319693	48,84 51,16	245013 295313	45,35 54,65	249621 289782	46,28 53,72	258532 350599	42,44 57,56	283188 402505	41,30 58,70
банки іноземних банківських груп	330599	30,12	244206	23,27	400930	34,88	315381	27,82	202882	18,27
банки приватним капіталом	142140	12,95	164673	15,69	209234	18,20	209051	18,44	219621	19,82

Джерело: складено автором на основі [26]

Для наочності відображення інформації, зобразимо структуру кредитного портфеля за типами банків протягом 2023 року у вигляді діаграми (рис. 2.3).

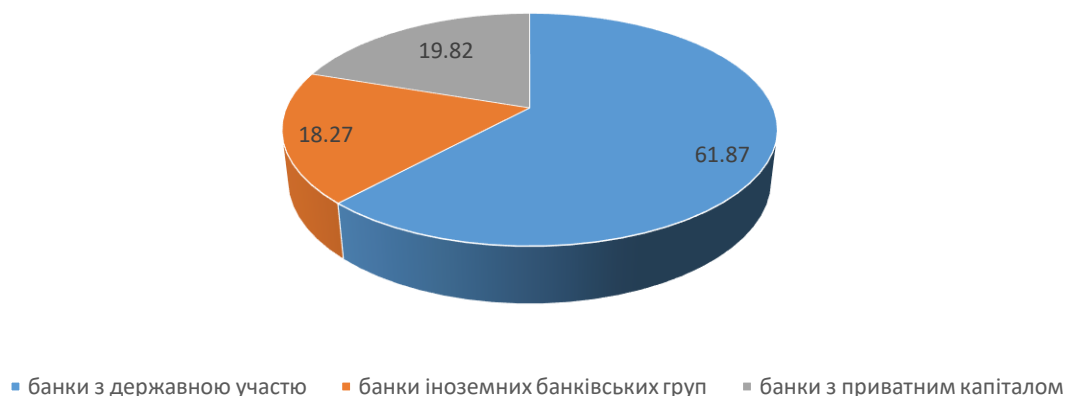

Рис. 2.3. Структура кредитного портфеля за типами банківських установ станом на 01.09.2023 р.

Джерело: складено автором на основі [26]

Зрозуміло, що характер та рівень кредитно-інвестиційної діяльності здійснюють вплив на прибутковість та ліквідність усього комерційного банку. Вважається, що зростання частки кредитно-інвестиційного портфеля у вартості активів банку, свідчить про те, що банк намагається підвищити свою прибутковість, незважаючи на рівень ліквідності. Власне, для окреслення характеру кредитно-інвестиційної діяльності використовують коефіцієнт кредитно-інвестиційного портфеля, який визначають як співвідношення його обсягу до загальних активів. Після цього здійснюють його порівняння з відповідними критеріями оцінки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Критерії оцінки коефіцієнта кредитно-інвестиційної діяльності банку

Значення коефіцієнта, %	Характеристика кредитно-інвестиційної діяльності
Менше 65	Пасивна
65 – 75	Активна
Більше 75	Ризикова

Джерело: [5]

У табл. 2.7 проведемо розрахунок частки кредитно-інвестиційного портфеля та його складових у загальних активах.

Таблиця 2.7

Частка кредитно-інвестиційного портфеля та його складових у загальних активах банків

у %

Показники	Кінець 2019 року	Кінець 2020 року	Кінець 2021 року	Кінець 2022 року	01.09.2023
1	2	3	4	5	6
Цінні папери та інвестиції	28,50	37,16	36,52	39,58	41,97
Кредити та заборгованість клієнтів, у т.ч.:	55,40	47,58	48,75	41,72	37,15
- кредити корпоративному сектору	42,76	36,06	35,43	31,20	27,01
- кредити фізичним особам	10,81	9,45	10,87	8,25	7,81
- міжбанківські кредити	1,58	1,55	1,30	1,36	1,64

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6
- кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	0,24	0,53	1,15	0,91	0,68
Коефіцієнт кредитно-інвестиційного портфеля	83,89	84,74	85,26	81,30	79,11

Джерело: складено автором на основі [26]

Таким чином, за проведеними нами розрахунками, робимо висновок про високий коефіцієнт кредитно-інвестиційного портфеля та ризиковану кредитно-інвестиційну політику банківських установ. Такий тип політики характеризується тим, що банк реалізовує кредитно-інвестиційні операції за рахунок капіталу, який на 80 і більше відсотків складається з позичених або залучених коштів. Такий підхід суттєво збільшує фінансові ризики, а особливо, ризик ліквідності.

2.2. Оцінка стану кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «Приватбанк» є найбільшим державним банком України, саме тому його було обрано як об'єкт нашого аналітичного дослідження у кваліфікаційній роботі. Статутний капітал банку становить 206 млрд. 59 млн. 743 тис. грн. Кредитно-інвестиційна діяльність банку є доволі активною. У табл. 2.8 нами проведено оцінку стану кредитно-інвестиційного портфеля за період 2019 – 2023 років.

З табл. 2.8 робимо висновок, що кредитно-інвестиційний портфель Приватбанку за аналізований період зріс 163577 млн. грн. (на 67,08%). При цьому найбільше зріс обсяг кредитів, наданих іншим банкам (на 71 236 млн. грн. або 262,69%) та інвестиції в цінні папери (на 65565 млн. грн. або на 43,09 %).

Таблиця 2.8

Рівень кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» протягом
2019 – III квартал 2023 років, млн. грн.

Показники	Кінець 2019 року	Кінець 2020 року	Кінець 2021 року	Кінець 2022 року	01.09.2023
1	2	3	4	5	6
Кредити та заборгованість корпоративним клієнтам	14883	14502	18538	28134	35494
Кредити та заборгованість фізичним особам	46150	42303	51655	43222	53664
Кредити іншим банкам	27118	25059	26243	103837	98354
Інвестиції в цінні папери	152157	221661	222277	239752	217722
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні та асоційовані підприємства	155	30	30	30	30
Інвестиційна нерухомість	3379	2933	1989	2155	2155
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	243842	306488	320732	417130	407419

Джерело: складено автором на основі [26]

Для відображення динаміки зміни обсягу кредитно-інвестиційного портфеля скористаємося рис. 2.4.

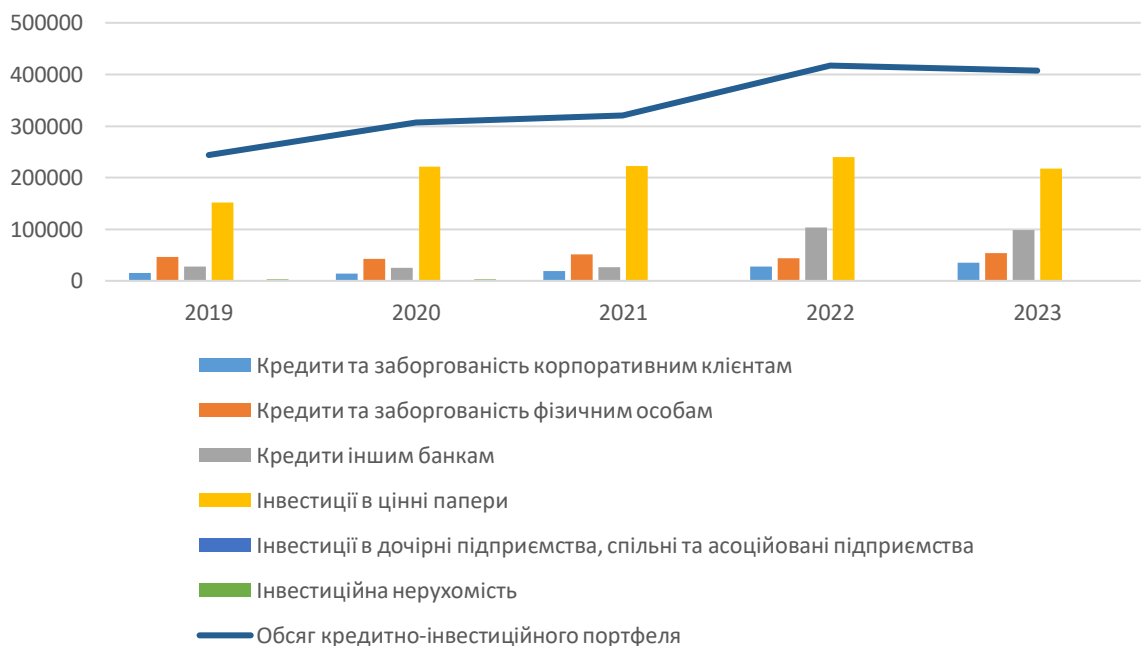

Рис. 2.4. Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – III квартал 2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [26; 35]

З рис. 2.4 бачимо, що інвестиційний портфель Приватбанку є більшим, ніж кредитний, а також зростає суттєвіше. Зрештою, така тенденція зберігається у всій банківській системі України, про що свідчать проведені нами розрахунки у попередньому параграфі.

Кредитно-інвестиційний портфель АТ КБ «Приватбанк» сформований, в основному, в національній валюті, про що свідчать дані, наведені у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Структура кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за видами валюти протягом 2019 – 2023 років

у %

Показники	Кінець 2019 року		Кінець 2020 року		Кінець 2021 року		Кінець 2022 року		01.09.2023	
	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.	нац. вал.	іноз. вал.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредити та заборгованість корпоративним клієнтам	78,06	21,94	75,34	24,66	82,41	17,59	84,72	15,28	87,50	12,50
Кредити та заборгованість фізичним особам	98,80	1,20	99,30	0,70	99,63	0,37	99,82	0,18	99,90	0,10
Інвестиції в цінні папери	89,02	10,98	80,12	19,88	79,47	20,53	83,69	16,31	86,01	13,9
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні та асоційовані підприємства	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-
Інвестиційна нерухомість	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-
Обсяг кредитно-інвестиційного портфеля	66,85	33,15	79,39	20,61	65,25	34,75	87,03	12,97	88,69	11,31

Джерело: складено автором на основі [26; 35]

Роблячи висновок, з табл. 2.9 бачимо, що в порівнянні з початком аналізованого періоду частка кредитно-інвестиційного портфеля в національній валюті збільшилася на 22 %. Іноземна валюта найбільшою мірою присутня у кредитах, які надаються для юридичних осіб та інвестиціях у цінні папери. При цьому, якщо на кінець 2020 року близько 25 % корпоративних кредитів були у іноземній валюті, то станом на 01.09.2023 – їх частка скоротилася до 12,5%. Це може бути спричинене різними чинниками, але серед усіх ми виділяємо суттєві відмінності в умовах та вартості надання кредитів в іноземній валюті, які з початком воєнного стану суттєво ускладнилися.

Зупинимося детальніше на кредитному портфелі досліджуваного нами банку і проаналізуємо його структуру в розрізі кредитів юридичним та фізичним особам (табл. 2.10), а також напрямках діяльності, на які видаються кредити юридичним особам (табл. 2.11).

Таблиця 2.10

Структура кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» в розрізі
юридичних та фізичних осіб за 2019 – 2022 роки

Показники	2019		2020		2021		2022	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити юридичним особам, з них:	14805	100,0	12368	100,0	15994	100,0	26651	100,0
- кредити великим юридичним особам	6250	42,22	5509	44,54	4091	25,58	5340	20,04
- кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	8555	57,78	6859	55,46	11903	74,42	21311	79,96
Кредити фізичним особам, з них:	68253	100,0	53839	100,0	60992	100,0	50334	100,0
- кредити фізичним особам –	51890	76,03	40609	75,43	45314	74,29	46593	92,57

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9
кредитні картки								
- кредити фізичним особам – іпотечні кредити	11467	16,80	9566	17,77	9858	16,16	3912	7,77
- кредити фізичним особам – споживчі кредити	4148	6,08	3500	6,50	5343	8,76	3880	7,71
- кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	250	0,37	35	0,07	394	0,65	328	0,65
- кредити фізичним особам – інші	498	7,30	129	0,24	83	0,14	26	0,05

Джерело: складено автором на основі [26, 35]

Таким чином, можемо побачити, що серед кредитів, наданих юридичним особам переважають кредити підприємствам малого та середнього бізнесу. При цьому, їх частка та обсяг суттєво збільшилися. Так, в порівнянні з початком аналізованого періоду, даний показник зріс на 12756 млн. грн. (149,11%), а питома вага на 22,18%. Така тенденція добре проглядається на рис. 2.5.

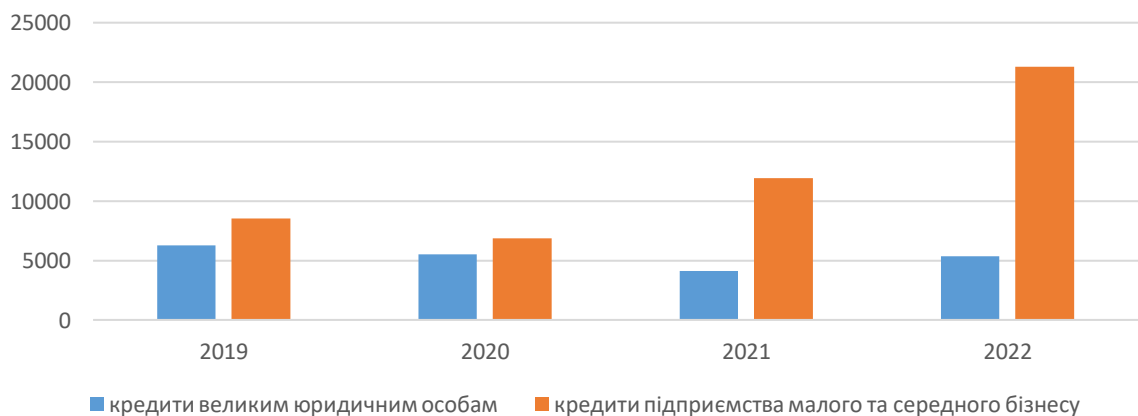

Рис. 2.5. Динаміка кредитів, наданих АТ КБ «Приватбанк» юридичним особам за 2019 – 2022 роки

Джерело: складено автором на основі [35]

Стосовно кредитів фізичним особам, то за даними табл. 2.10, бачимо, що найбільшу частку у цих видах кредитів, займають кредити за кредитними картками і, незважаючи, на те, що динаміка таких кредитів має тенденцію до зниження (на 5297 млн. грн. або 10,21 %), частка таких кредитів збільшилася на 19,54%. Слід також сказати, що суттєво знизився обсяг іпотечних кредитів на 7555 млн. грн. (на 65,88 %) у 2022 році в порівнянні з 2019 роком. Для наочності зображення також скористаємося відповідною діаграмою (рис. 2.6). Зазначимо, що при побудові діаграми до неї не були включені кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля та інші кредити фізичним особам через їх незначний обсяг.

Рис. 2.6. Динаміка кредитів, наданих АТ КБ «Приватбанк» фізичним особам за 2019 – 2022 роки

Джерело: складено автором на основі [35]

Аналізуючи структуру кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» цікавим також є оцінка концентрації клієнтського кредитного портфеля за напрямками комерційної діяльності, іншими словами, оцінка того, на реалізацію яких сфер спрямовується найбільша частка кредитів (табл. 2.11)

Таблиця 2.11

Концентрація клієнтського кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за основними напрямками комерційної діяльності протягом 2019 – 2022 років

Напрями діяльності	2019		2020		2021		2022	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
АПК та харчова промисловість	4258	26,67	4034	29,94	4492	21,82	14171	50,37
Товари народного споживання	2843	17,81	2504	18,59	1170	5,68	1357	4,82
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	2440	15,28	1337	9,92	1588	7,71	1195	4,25
Інфраструктура	599	3,75	450	3,34	1104	5,36	1206	4,29
Інше	5825	36,49	5148	38,21	12524	60,83	10205	36,27

Джерело: складено автором на основі [35]

За інформацією, наведеною у табл. 2.11, можемо зробити висновок, що у 2022 році різко зросло кредитування суб'єктів господарювання, які працюють у сфері агропромислового комплексу та харчової промисловості (на 9913 млн. грн. або на 232, 81 %). Частка кредитування цього напрямку комерційної діяльності також зросла з 26,67 % у 2019 році до 50,37% у 2022 році.

Аналізуючи стан та рівень кредитно-інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк» вважаємо за доцільне зупинитись також і на аналізі структури інвестицій в цінні папери (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Рівень та структура інвестиційного портфелю АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019 – 2022 років

Показники	2019		2020		2021		2022	
	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %	сума, млн. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Довгострокові державні боргові цінні папери з	84680	55,65	100750	83,33	93096	41,88	95716	39,92

Продовження табл. 2.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9
вбудованим опціоном								
Довгострокові державні боргові цінні папери	55639	36,57	53155	43,96	59388	26,72	46159	19,25
Середньострокові державні боргові цінні папери	585	0,38	21084	17,44	20341	9,15	29859	12,45
Середньострокові валютні державні боргові цінні папери	2133	1,40	23966	19,82	6810	3,06	17921	7,48
Короткострокові державні боргові цінні папери	-	-	15808	13,07	17352	7,81	28094	11,72
Короткострокові валютні державні боргові цінні папери	8245	5,42	5183	4,29	25183	11,33	21887	9,13
Інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю	875	0,58	1715	1,42	107	0,48	116	0,05

Джерело: складено автором на основі [35]

Як видно з табл. 2.12, найбільшу частку в інвестиційному портфелі банку займають довгострокові державні боргові цінні папери з вбудованим опціоном. Так, їх частка коливається від 55,65% у 2019 році до 39,93 – у 2022 році. Проте, незважаючи на скорочення питомої ваги цього виду інвестицій, динаміка їх у абсолютному вимірі зростає (на 11036 млн. грн. або на 13,03 %). Суттєвою є тенденція зростання середньострокових державних боргових цінних паперів з 585 млн. грн. у 2019 році до 29859 млн. грн. у 2022 році. Питома вага інвестиційних цінних паперів за амортизованою собівартістю є систематично низькою.

Якщо подивитись на структуру інвестиційного портфеля у 2022 році, то він виглядатиме наступним чином (рис. 2.7).

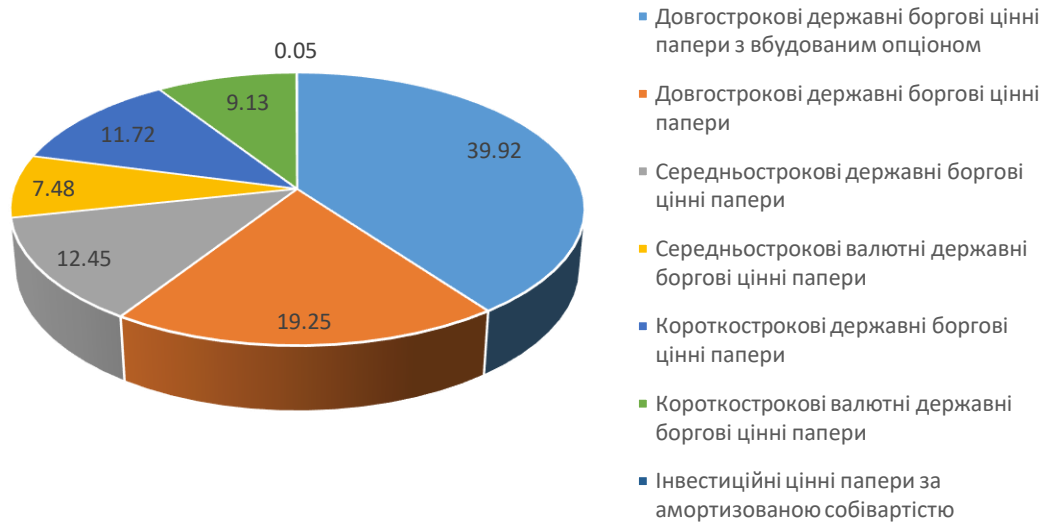

Рис. 2.7. Структура інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» у 2022 році

Джерело: складено автором на основі [35]

Підсумовуючи стан кредитно-інвестиційного портфеля, варто зазначити, що ця сфера діяльності АТ КБ «Приватбанк» є доволі активною і, незважаючи, на воєнний стан в країні, продовжує залишатися такою. Про це свідчать такі показники, як зростання розміру кредитно-інвестиційного портфеля в цілому, та зокрема суттєве зростання інвестиційного портфеля. Негативною, на нашу думку, є зростання частки та розміру кредитів, наданих фізичним особам, зокрема карткових кредитів в порівнянні з кредитами, наданих юридичним особам. Це є свідченням затяжної кризи політичного та економічного характеру, спричиненою спочатку пандемією COVID – 2019, а пізніше воєнним станом в країні.

Висновки до розділу 2

Проведений нами аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банків України в цілому, та АТ КБ «Приватбанк» зокрема дозволила зробити ряд висновків. Обсяги кредитно-інвестиційного портфеля банківської системи країни протягом

2019 – 2023 років постійно зростають. При цьому, кредитний портфель зростає значно нижчими темпами, ніж зростає обсяг інвестиційного портфеля банків. Це може бути свідченням того, що протягом останніх 5 років відбувається активізація інвестиційної діяльності та реалізації інвестиційних проєктів, в той час як банківське кредитування залишається приблизно на тому ж рівні, а в секторі корпоративного кредитування навіть дещо знизило обсяги на кінець досліджуваного нами періоду.

Найбільшу частку у кредитному портфелі займають кредити корпоративним клієнтам, а більшу частину кредитно-інвестиційного портфеля становлять кошти в національній валюті. Існує доволі значна частка непрацюючих активів у складі кредитно-інвестиційного портфеля. Разом з тим, бачимо позитивну тенденцію до зменшення як обсягу, так і питомої ваги таких активів. Так, якщо станом на кінець 2019 року частка непрацюючих кредитів становила 32,21%, то станом на 01.09.2023 р., незважаючи на воєнний стан в країні, вона знизилася до 18,16%.

Розрахований нами коефіцієнт кредитно-інвестиційного портфеля є високим та вказує на ризиковану кредитно-інвестиційну політику банківських установ. Такий тип політики характеризується тим, що банк реалізовує кредитно-інвестиційні операції за рахунок капіталу, який на 80 і більше відсотків складається з позичених або залучених коштів. Такий підхід суттєво збільшує фінансові ризики, а особливо, ризик ліквідності.

Щодо стану кредитно-інвестиційного портфеля Приватбанку за аналізований період, то він зріс 163577 млн. грн. (на 67,08%). При цьому найбільше зріс обсяг кредитів, наданих іншим банкам (на 71 236 млн. грн. або 262,69%) та інвестиції в цінні папери (на 65565 млн. грн. або на 43,09 %). Інвестиційний портфель Приватбанку є більшим, ніж кредитний, а також зростає суттєвіше. Серед кредитів, наданих юридичним особам переважають кредити підприємствам малого та середнього бізнесу. при цьому, їх частка та обсяг суттєво збільшилися. Стосовно кредитів фізичним особам, то найбільшу частку у цих видах кредитів, займають кредити за кредитними картками.

В цілому кредитно-інвестиційний портфель АТ КБ «Приватбанк» є доволі активним і, незважаючи, на воєнний стан в країні, продовжує залишатися таким. Про це свідчать такі показники, як зростання розміру кредитно-інвестиційного портфеля в цілому, та зокрема суттєве зростання інвестиційного портфеля. Негативною, на нашу думку, є зростання частки та розміру кредитів, наданих фізичним особам, зокрема карткових кредитів в порівнянні з кредитами, наданих юридичним особам.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОСТІ

3.1. Оцінка ефективності кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» як передумова його стабільності

Оцінку ефективності кредитно-інвестиційного портфеля проведемо з дослідження динаміки та структури доходів від цього напрямку діяльності АТ КБ «Приватбанк». Для цього вже традиційно скористаємося аналітичною таблицею, у якій спочатку проаналізуємо динаміку показників доходів від кредитно-інвестиційних операцій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Рівень доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ
«Приватбанк» за 2019 – 2022 роки

млн. грн.

Показники	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
<i>Доходи від кредитної діяльності, в т.ч.:</i>	21533	21105	21214	25827
доходи від кредитів та авансів фізичним особам, млн. грн.	19014	17896	17949	15631
доходи від кредитів малим підприємствам та середньому бізнесу	1256	1160	1837	2816
доходи від кредитів та авансів юридичним особам	833	630	238	523
доходи від кредитів банківським установам	430	1446	1190	6857
<i>Доходи від інвестиційної діяльності, в т.ч.:</i>	11780	11865	14091	5732
доходи від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	6791	7194	9596	12712
доходи від інвестицій в цінні папери за амортизованою собівартістю	548	191	55	20
доходи від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через прибуток / збиток	4441	4453	4440	4440

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4	5
<i>Разом доходів від кредитно-інвестиційної діяльності</i>	<i>33313</i>	<i>32970</i>	<i>35305</i>	<i>31559</i>

Джерело: складено автором на основі [35]

За даними табл. 3.1, робимо наступні висновки про:

- зменшення доходів від кредитів та авансів фізичним особам протягом аналізованого періоду на 3383 млн грн. або на 17,79 %;
- збільшення доходів від кредитів малим підприємствам та середньому бізнесу на 1560 млн. грн. або на 124,20%;
- скорочення доходів від кредитів та авансів юридичним особам на 310 млн. грн. або на 37,21%;
- значне зростання доходів від кредитів іншим банкам на 6427 млн. грн.;
- суттєве зростання доходів від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід на 5921 млн. грн або 87,82%;
- абсолютне зменшення доходів від інвестицій за амортизованою собівартістю на 528 млн. грн. або 96,35%;
- незмінний рівень доходів від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через прибуток / збиток.

Загалом відбулося незначне зниження розміру доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2022 році в порівнянні з 2019 роком, яке більшою мірою спричинене суттєвим зменшенням доходів від інвестиційної діяльності.

У табл. 3.2 згрупуємо інформацію про структуру доходів АТ КБ «Приватбанк» за відповідний період.

Таблиця 3.2

Структура доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ
«Приватбанк» за елементами доходів за 2019 – 2022 роки

у %

Показники	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
<i>Доходи від кредитної діяльності, в т.ч.:</i>	<i>64,64</i>	<i>64,01</i>	<i>60,09</i>	<i>81,84</i>
доходи від кредитів та авансів фізичним особам, млн. грн.	57,08	54,28	50,84	49,53
доходи від кредитів малим підприємствам та середньому бізнесу	3,77	3,52	5,20	8,92
доходи від кредитів та авансів юридичним особам	2,50	1,91	0,67	1,66
доходи від кредитів банківським установам	1,29	4,39	3,37	21,73
<i>Доходи від інвестиційної діяльності, в т.ч.:</i>	<i>35,36</i>	<i>35,49</i>	<i>39,91</i>	<i>18,16</i>
доходи від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20,39	21,82	27,18	40,28
доходи від інвестицій в цінні папери за амортизованою собівартістю	1,65	0,58	0,16	0,06
доходи від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через прибуток / збиток	13,33	13,51	12,58	14,07
<i>Разом доходів від кредитно-інвестиційної діяльності</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>

Джерело: складено автором на основі [35]

Отож, за даними табл. 3.2 випливає, що доходи від основних напрямів кредитної діяльності суттєво переважають ті надходження, які спричинені інвестиційними операціями. Найбільшу частку серед доходів від кредитної діяльності займають доходи від кредитів та авансів фізичним особам. А, якщо точніше, то вони займають «левову» частку у всьому обсязі доходів від кредитно-інвестиційної діяльності. Частка доходів від інвестиційної діяльності на початок аналізованого періоду була значною, проте вже на кінець цього періоду скоротилася більше, майже удвічі (на 17,2%). У 2022 році суттєво збільшилася частка доходів від кредитів банківським установам, (на 20,44 %) та

доходів від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в порівнянні з 2019 роком.

Узагальнимо інформацію про динаміку та структуру доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» протягом 2019 – 2022 років на рис. 3.1.

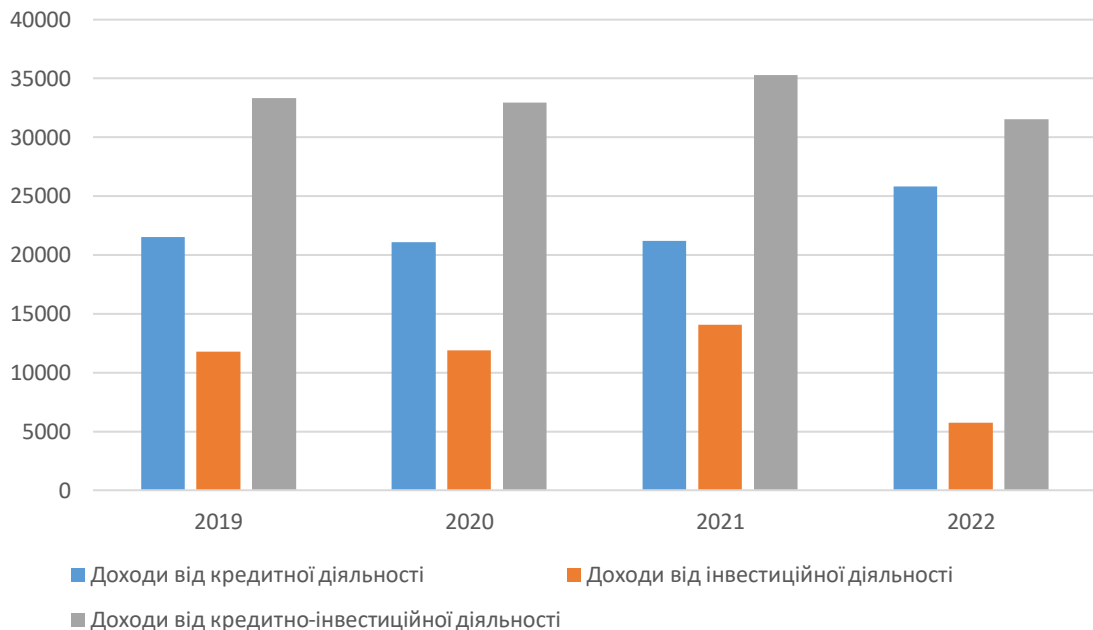

Рис. 3.1. Динаміка доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки

Джерело: складено автором на основі [35]

Після такого аналізу доходів від кредитно-інвестиційної діяльності досліджуваного нами банку, визначимо та проаналізуємо показники ефективності кредитно-інвестиційної діяльності Приватбанку за переліком, який описаний нами у параграфі 1.2 даної кваліфікаційної роботи. Отож, для проведення розрахунків нам необхідні додаткові вихідні дані, а саме: чистий прибуток від кредитно-інвестиційної діяльності, загальний чистий прибуток, загальні доходи банку, витрати кредитно-інвестиційної діяльності, активи банку, обсяг кредитного портфеля та обсяг інвестиційного портфеля.

Узагальнимо вихідні дані у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Вихідні дані для розрахунку показників ефективності кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки

млн. грн.

Показники	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
Загальна сума доходів	58416	61212	70911	76631
Загальний чистий прибуток	32609	24302	35050	30198
Витрати кредитно-інвестиційної діяльності	14174	11961	6537	3768
Чистий прибуток від кредитно-інвестиційної діяльності	19139	21009	28768	27791
Активи	309723	382525	401296	540596
Обсяг кредитного портфеля	88151	81864	96436	187512
Обсяг інвестиційного портфеля	155691	224624	224296	229618

Джерело: складено автором на основі [35]

На основі зазначених вихідних даних визначимо показники ефективності кредитно-інвестиційного портфеля АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки та узагальнимо їх у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Показники ефективності кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки

Показники	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5
Дохідність кредитних вкладень, %	24,43	25,78	22,00	13,77
Дохідність інвестиційних вкладень, %	7,57	5,28	6,28	2,50
Частка доходів від операцій з цінними паперами в загальних доходах банку, %	20,17	19,38	19,87	7,48
Частка доходів від операцій з наданими кредитами в загальних доходах банку, %	36,86	34,48	29,92	33,70
Частка доходів від кредитно-інвестиційних в загальних доходах банку, %	57,03	53,86	49,79	41,18
Коефіцієнт рентабельності кредитно-інвестиційної діяльності, %	7,85	6,85	8,97	6,66
Дохідність активів від кредитних операцій, коеф.	6,95	5,52	5,29	4,78
Дохідність активів від операцій з цінними паперами, коеф.	3,80	3,10	3,50	1,06

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4	5
Дохідність активів від кредитно-інвестиційних операцій, коеф.	10,76	8,62	8,79	5,84
Рівень співвідношення доходів від кредитного портфеля до доходів від інвестиційного портфеля, коеф.	1,83	1,78	1,51	4,51
Коефіцієнт покриття кредитно-інвестиційного портфеля, %	22,36	17,24	18,02	16,35

Джерело: складено автором на основі [35]

Дані табл. 3.4 дають можливість зробити висновок про значно вищу дохідність кредитних операцій порівняно з дохідністю від інвестиційних операцій Приватбанку. Разом з тим, спостерігається значне зниження дохідності та рентабельності кредитно-інвестиційного портфеля в порівнянні з початком аналізованого періоду. Так, дохідність кредитних вкладень у 2022 році зменшилася на 10,66 % в порівнянні з 2019 роком, а дохідність інвестиційних вкладень – на 5,07 % за аналогічний період. Загалом коефіцієнт рентабельності кредитно-інвестиційного портфеля знизився не так суттєво – на 1,19 %. Коефіцієнт покриття, який вказує наскільки кредитний та інвестиційний портфелі покриваються власним капіталом банку є також невисоким з поступовою тенденцією до зниження.

На основі проведеного аналізу, варто окреслити напрями підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності. Серед них, насамперед, варто говорити про диверсифікацію кредитно-інвестиційного портфеля для зменшення ризиковості в разі настання несприятливих подій. А також повну або часткову відмову від тих операцій, які є низькодохідними, але потребують великих вкладень. Якщо дивитись на портфель АТ КБ «Приватбанк», то такими низькодохідними операціями є здебільшого ті, які стосуються інвестиційної діяльності, зокрема, інвестиційні цінні папери за амортизованою собівартістю. Низьку дохідність також має та частина, кредитних операцій, яка стосується кредитів юридичним особам.

Для підвищення ефективності кредитно-інвестиційних операцій в частині інвестиційного портфеля доцільно було б :

- зменшити кількість тих цінних паперів, зокрема акцій, які є неринковими;
- переглянути наявність тих акцій, у яких не відбувається приросту капіталізації;
- відслідковувати цінні папери, які різко знижують рівень ліквідності, стають неприбутковими та втрачають ринкові позиції, з подальшою відмовою від них.

Загалом, система управління ефективністю інвестиційного портфеля повинна бути спрямована: на забезпечення безпечності вкладень; мінімізацію відповідних ризиків; збільшення максимізації ліквідності; систематичність отримання прибутку.

Щодо кредитного портфеля досліджуваного банку, то тут основним напрямом підвищення його ефективності має стати кредитування юридичних осіб з розширенням обсягів кредитування за різними секторами економіки. Відсоток непрацюючих кредитів також вказує на те, що необхідним є посилення оцінки платоспроможності позичальників, вивчення та врахування їх кредитних історій. Необхідним також є посилення постійного моніторингу кредиторської заборгованості, особливо за тими кредитами, термін сплати яких наближається. Тут також важливим, є спрямування роботи банку на так званий посткредитний моніторинг, тобто моніторинг, який систематично здійснюється вже після видачі кредиту і спрямований на систематичне та постійне слідування за діяльністю позичальника задля попередження потенційно негативних обставин, які можуть вплинути на можливість повернення заборгованості.

3.2. Удосконалення системи управління ризиками як фактор забезпечення стабільності кредитно-інвестиційної діяльності банку

Банківська система, як і будь яка організація, яка працює в умовах невизначеності повинна мати надійну систему управління ризиками. Управління банківськими ризиками визначають як систему дій, які спрямовані на виявлення, оцінку, моніторинг та контроль загрозованих обставин з метою мінімізації їх впливу на банківську діяльність в цілому. Головним при цьому є забезпечення функцій саме контролю за виконанням поточних завдань банківської установи для досягнення певних стратегічних цілей, формування відповідної банківської політики з використанням механізмів, способів управління та контролю за ризиками, які надходять із зовнішнього середовища, а також визначаються діяльністю самого банку.

Оцінюючи можливі негативні впливи на кредитно-інвестиційну діяльність, безумовно важливим є сукупність усіх банківських ризиків, оскільки ми розуміємо, що банківська система – це сукупність усіх її елементів, які взаємопов'язані між собою, а зміна одного впливає на зміну іншого.

Національний банк України виділяє сім категорій ризику, серед яких: кредитний ризик домогосподарств, кредитний ризик корпорацій, ризик ліквідності, макроекономічний ризик, валютний ризик, ризик капіталу, ризик прибутковості.

Кредитний ризик визначається як існуючий або можливо потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через нездатність сторони, яка взяла на себе певні зобов'язання виконати умови конкретної фінансової угоди із банком [4].

Національний банк вказує на зниження кредитного ризику і домогосподарств, і корпорацій, мотивуючи це тим, що: відбулося фактичне покращення якості кредитного портфеля та настали оптимістичніші прогнози щодо очікування банків стосовно цієї якості; різке зниження дефіциту електроенергії та незначне поживлення попиту в середині країни покращують

середовище бізнесу. Частково відбулося зниження боргового навантаження юридичних осіб. Вперше з початку введення в країні воєнного стану покращилися очікування стосовно ділової активності.

Проте, як свідчать дослідження, проведені нами у попередньому розділі цієї роботи, частка непрацюючих кредитів залишається високою. А міжнародні рейтингові агентства наводять невтішні прогнози стосовно кредитного рейтингу нашої країни (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Поточний кредитний рейтинг боргових зобов'язань у 2023 році

Рейтингове агентство	Рейтинг боргових зобов'язань в іноземній валюті		Рейтинг боргових зобов'язань у національній валюті		Прогноз
	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання	Довгострокові зобов'язання	Короткострокові зобов'язання	
«Standard & Poor's» (S&P)	CCC	C	CCC+	C	Негативний
«Fitch Ratings» (Fitch)	CC	C	CCC-	C	-
«Moody's Investors Service» (Moody's)	Ca	-	Ca	-	Негативний
Rating and Investment Information, Inc. (R&I)	CCC				Перегляд з можливим зниженням

Джерело: [14]

Нагадаємо, що кредитний рейтинг показує рівень кредитоспроможності об'єкта рейтингування загалом або його окремого боргового зобов'язання. Існує також суверенний кредитний рейтинг, який вказує на рівень ризику інвестиційного середовища країни. Зазвичай саме суверенний кредитний рейтинг використовують інвестори під час пошуків об'єктів інвестування або привабливих інвестиційних об'єктів. Даний вид рейтингу враховує також і політичний ризик.

Як бачимо, з табл. 3.5 усі рейтингові агентства присвоюють Україні рейтинг категорії С, який означає істотний та суттєвий ризик, надзвичайно спекулятивний характер дій на відповідному ринку, ймовірність дефолту з низькою вірогідністю зростання рейтингу.

Загалом система управління ризиками банку може передбачати виконання наступних етапів (рис. 3.2).

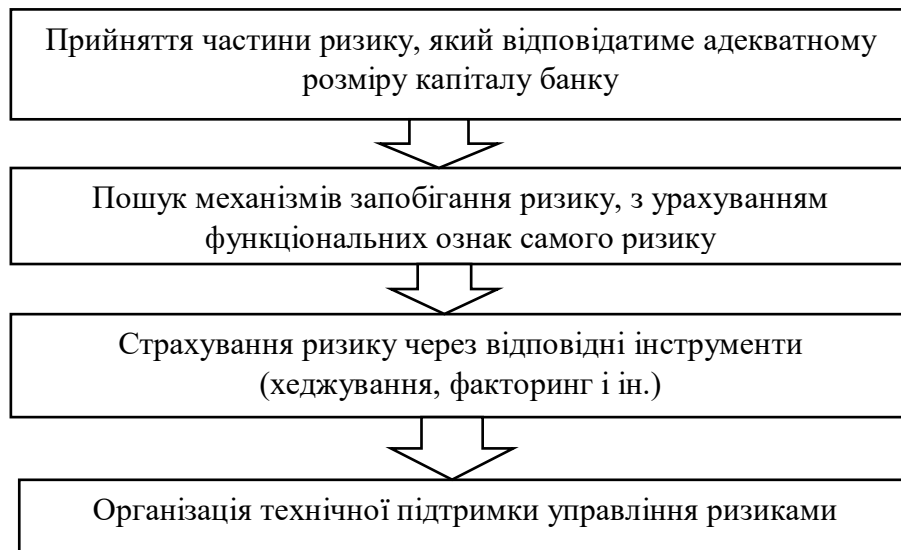

Рис. 3.2. Етапи процесу управління ризиками банку

Джерело: складено автором

Система управління фінансовими ризиками АТ КБ «Приватбанк» передбачає залучення до цього процесу значної частини підрозділів, в саме: Наглядової ради, Комітету з питань аудиту Наглядової ради, Комітету з питань ризиків Наглядової ради, Правління банку, Комітету з управління ризиками та інформаційної безпеки, кредитного комітету, Комітету з питань управління активами та пасивами, Комітету з питань управління непрацюючими кредитами, внутрішнього аудиту, блоку підрозділів з питань управління ризиками, департаменту ринків капіталу, департаменту аналізу активів, зобов'язань та інвестицій [35].

Політикою Приватбанку передбачено чіткий розподіл функцій щодо управління ризиками в межах кожного зазначеного підрозділу. Кредитною

політикою досліджуваного нами банку визначено комплексний підхід до прийняття кредитних ризиків, визначено ряд принципів та норм здійснення кредитної діяльності, окреслено ті повноваження та закріплено певну відповідальність між працівниками банківської установи на усіх етапах кредитного процесу.

Зазначається, що для попередження впливу негативних факторів та збереження можливості покривати усі зобов'язання під час дії воєнного стану було застосовано диверсифікацію кредитних операцій за географічною ознакою та проведення групування позичальників за рівнем ризикованості територій їх розташування.

Управління кредитним ризиком АТ КБ «Приватбанк» відбувається шляхом систематичної оцінки та аналізу здатності наявних чи можливих позичальників забезпечувати свої зобов'язання перед банком в повній мірі. Аналіз кредитного портфеля проводиться регулярно для своєчасного відслідковування можливих змін у рівні кредитного ризику.

Робота з проблемними кредитами банку також є доволі системною і передбачає певний алгоритм дій (рис. 3.3).

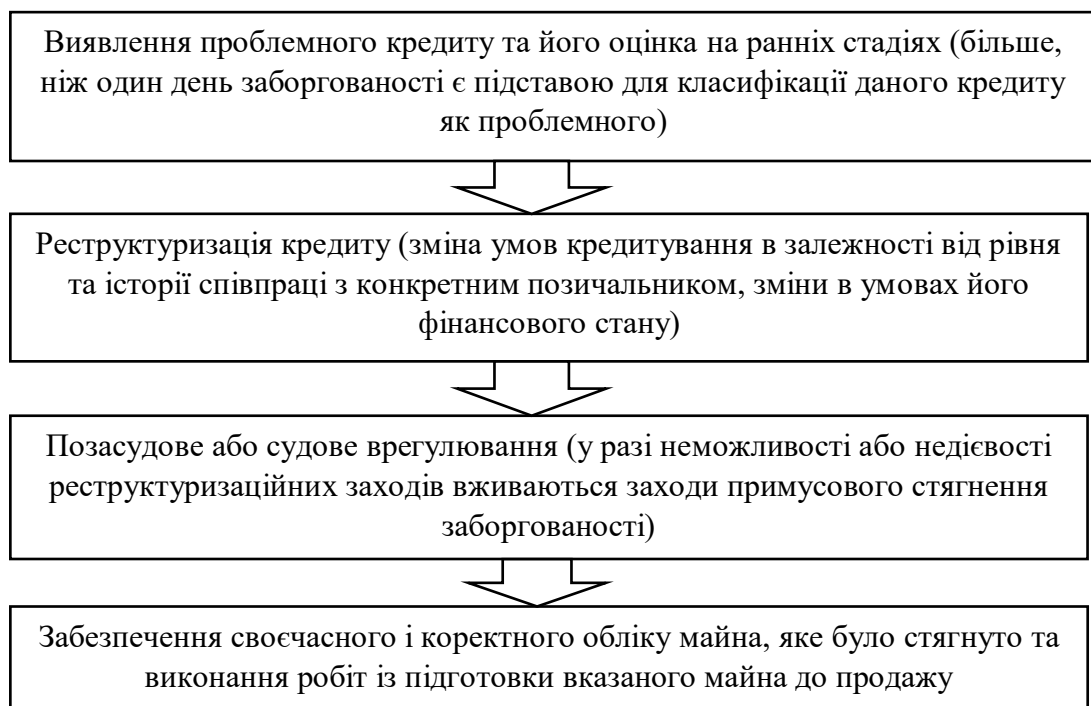

Рис. 3.3. Алгоритм дій по роботі із проблемними кредитами

Джерело: складено автором на основі [35]

Слід сказати, що система управління ризиками не направлена на те, щоб взагалі уникнути ризику, а на те, щоб максимально його мінімізувати. Таким чином, удосконалення системи управління ризиками у кредитно-інвестиційній діяльності повинна будуватися з урахуванням наступних підходів:

- комплексності та масштабності кредитно-інвестиційної діяльності, а відтак кредитно-інвестиційних ризиків. У банківській сфері, зрештою, як і у інших не існує абсолютно безризикових проєктів чи операцій, а тому повністю уникнути ризику неможливо;
- ідентичності та унікальності майбутніх обставин, подій та факторів, які неможливо точно спрогнозувати, а звідси і оцінити з точністю, майбутні ризики, пов'язані з кредитно-інвестиційною діяльністю банків;
- усвідомлення присутності кредитно-інвестиційних ризиків передбачає повне розуміння системою управління банком того, що ризики будуть присутні завжди, тому варто мати зважені політики, положення та стандарти, щоб мати змогу ефективно управляти ними;
- обернено пропорційний зв'язок між категоріями «дохід-ризик», яке передбачає чіткого розуміння того, що, чим більший дохід, тим найімовірніше буде більший ризик від таких проєктів чи операцій, та навпаки.

Розуміння таких підходів дозволить підвищити ефективність системи управління ризиками і не лише тими, які пов'язані з кредитно-інвестиційною діяльністю.

Висновки до розділу 3

Оцінка ефективності кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» засвідчила незначне зниження розміру доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2022 році в порівнянні з 2019 роком, яке більшою мірою спричинене суттєвим зменшенням доходів від

інвестиційної діяльності. Доходи від основних напрямів кредитної діяльності суттєво переважають ті надходження, які спричинені інвестиційними операціями. Найбільшу частку серед доходів від кредитної діяльності займають доходи від кредитів та авансів фізичним особам. А, якщо точніше, то вони займають «левову» частку у всьому обсязі доходів від кредитно-інвестиційної діяльності. Частка доходів від інвестиційної діяльності на початок аналізованого періоду була значною, проте вже на кінець цього періоду скоротилася більше, майже удвічі (на 17,2%). У 2022 році суттєво збільшилася частка доходів від кредитів банківським установам, (на 20,44 %) та доходів від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в порівнянні з 2019 роком.

Розрахунок показників ефективності АТ КБ «Приватбанк» вказав на значно вищу дохідність кредитних операцій порівняно з дохідністю від інвестиційних операцій. Разом з тим, спостерігається значне зниження дохідності та рентабельності кредитно-інвестиційного портфеля в порівнянні з початком аналізованого періоду.

Окреслено напрями підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності. Серед них: диверсифікація кредитно-інвестиційного портфеля для зменшення ризиковості в разі настання несприятливих подій; повна або часткова відмова від тих операцій, які є низькодохідними, але потребують великих вкладень; зменшення кількості тих цінних паперів, зокрема акцій, які є неринковими; перегляд наявності тих акцій, у яких не відбувається приросту капіталізації; відслідковування цінних паперів, які різко знижують рівень ліквідності, стають неприбутковими та втрачають ринкові позиції, з подальшою відмовою від них; розширення кредитування юридичних осіб з розширенням обсягів кредитування за різними секторами економіки.

В частині підвищення ефективності управління кредитно-інвестиційними ризиками необхідним є посилення оцінки платоспроможності позичальників, вивчення та врахування їх кредитних історій, проведення постійного моніторингу кредиторської заборгованості, особливо за тими кредитами, термін

сплати яких наближається. Тут також важливим, є спрямування роботи банку на так званий посткредитний моніторинг, тобто моніторинг, який систематично здійснюється вже після видачі кредиту і спрямований на систематичне та постійне слідування за діяльністю позичальника задля попередження потенційно негативних обставин, які можуть вплинути на можливість повернення заборгованості.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами проведено дослідження теоретичних та практичних основ системи управління кредитно-інвестиційною діяльністю банку для забезпечення його стабільності. За його результатами зроблено наступні висновки:

1. Кредитно-інвестиційна діяльність – це сукупність дій банківської установи, спрямованих на розміщення та залучення різних форм інвестиційних та кредитних ресурсів з метою отримання економічного або соціального ефекту.

Кредитно-інвестиційна діяльність банків має свої особливості, які проявляються через саму природу кредитних та інвестиційних операцій. З однієї сторони, ці два види діяльності тісно пов'язані між собою, з іншої – мають ряд відмінностей. Так, для кредитних операцій характерним є наявність договірних відносин між кредитором та позичальником, умови яких носять доволі закритий формат, в той час як для інвестиційної – характерним є, зазвичай, публічний тип відносин.

2. Система управління кредитно-інвестиційною діяльністю повинна формуватися за критеріями ефективності та мінімізації ризиків в процесі її здійснення. Тому, вважаємо, що модель управління повинна включати в себе наступні елементи: 1) певну структурну підпорядкованість, що дасть можливість забезпечити управління процесами формування і розподілу кредитно-інвестиційних ресурсів від основного банку до його структурних підрозділів; 2) принципи і функції, які властиві кредитно-інвестиційним операціям. Такий підхід дасть можливість організувати систему управління кредитно-інвестиційною діяльністю, виходячи з науково обґрунтованих підходів; 3) методи та інструменти кредитно-інвестиційної діяльності, які дадуть можливість формувати відповідний потенціал банківської установи; 4) мету і завдання кредитно-інвестиційної діяльності, які б мали бути узгоджені зі стратегією управління банківською установою; 5) умови та фактори впливу на кредитно-інвестиційну діяльність; 6) етапи управління кредитно-інвестиційною

діяльністю; 7) механізми її реалізації; 8) визначення впливу кредитно-інвестиційної діяльності на зростання вартості банку.

3. Обсяги кредитно-інвестиційного портфеля банківської системи країни протягом 2019 – 2023 років постійно зростають. При цьому, кредитний портфель зростає значно нижчими темпами, ніж зростає обсяг інвестиційного портфеля банків. Це може бути свідченням того, що протягом останніх 5 років відбувається активізація інвестиційної діяльності та реалізації інвестиційних проєктів, в той час як банківське кредитування залишається приблизно на тому ж рівні, а в секторі корпоративного кредитування навіть дещо знизило обсяги на кінець досліджуваного нами періоду.

Найбільшу частку у кредитному портфелі займають кредити корпоративним клієнтам, а більшу частину кредитно-інвестиційного портфеля становлять кошти в національній валюті. Існує доволі значна частка непрацюючих активів у складі кредитно-інвестиційного портфеля. Разом з тим, бачимо позитивну тенденцію до зменшення як обсягу, так і питомої ваги таких активів. Так, якщо станом на кінець 2019 року частка непрацюючих кредитів становила 32,21%, то станом на 01.09.2023 р., незважаючи на воєнний стан в країні, вона знизилася до 18,16%.

Розрахований нами коефіцієнт кредитно-інвестиційного портфеля є високим та вказує на ризиковану кредитно-інвестиційну політику банківських установ. Такий тип політики характеризується тим, що банк реалізовує кредитно-інвестиційні операції за рахунок капіталу, який на 80 і більше відсотків складається з позичених або залучених коштів. Такий підхід суттєво збільшує фінансові ризики, а особливо, ризик ліквідності.

3. Кредитно-інвестиційний портфель Приватбанку за аналізований період зріс на 163577 млн. грн. (на 67,08%). При цьому найбільше зріс обсяг кредитів, наданих іншим банкам (на 71 236 млн. грн. або 262,69%) та інвестиції в цінні папери (на 65565 млн. грн. або на 43,09 %). Інвестиційний портфель Приватбанку є більшим, ніж кредитний, а також зростає суттєвіше. Серед кредитів, наданих юридичним особам переважають кредити підприємствам малого та середнього

бізнесу. при цьому, їх частка та обсяг суттєво збільшилися. Стосовно кредитів фізичним особам, то найбільшу частку у цих видах кредитів, займають кредити за кредитними картками.

В цілому кредитно-інвестиційний портфель АТ КБ «Приватбанк» є доволі активним і, незважаючи, на воєнний стан в країні, продовжує залишатися таким. Про це свідчать такі показники, як зростання розміру кредитно-інвестиційного портфеля в цілому, та зокрема суттєве зростання інвестиційного портфеля. Негативною, на нашу думку, є зростання частки та розміру кредитів, наданих фізичним особам, зокрема карткових кредитів в порівнянні з кредитами, наданих юридичним особам.

5. Оцінка ефективності кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» засвідчила незначне зниження розміру доходів від кредитно-інвестиційної діяльності АТ КБ «Приватбанк» у 2022 році в порівнянні з 2019 роком, яке більшою мірою спричинене суттєвим зменшенням доходів від інвестиційної діяльності. Доходи від основних напрямів кредитної діяльності суттєво переважають ті надходження, які спричинені інвестиційними операціями. Найбільшу частку серед доходів від кредитної діяльності займають доходи від кредитів та авансів фізичним особам. А, якщо точніше, то вони займають «левову» частку у всьому обсязі доходів від кредитно-інвестиційної діяльності. Частка доходів від інвестиційної діяльності на початок аналізованого періоду була значною, проте вже на кінець цього періоду скоротилася більше, майже удвічі (на 17,2%). У 2022 році суттєво збільшилася частка доходів від кредитів банківським установам, (на 20,44 %) та доходів від інвестицій в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в порівнянні з 2019 роком.

Розрахунок показників ефективності АТ КБ «Приватбанк» вказав на значно вищу дохідність кредитних операцій порівняно з дохідністю від інвестиційних операцій. Разом з тим, спостерігається значне зниження дохідності та рентабельності кредитно-інвестиційного портфеля в порівнянні з початком аналізованого періоду.

б. Окреслено напрями підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності. Серед них: диверсифікація кредитно-інвестиційного портфеля для зменшення ризиковості в разі настання несприятливих подій; повна або часткова відмова від тих операцій, які є низькодохідними, але потребують великих вкладень; зменшення кількості тих цінних паперів, зокрема акцій, які є неринковими; перегляд наявності тих акцій, у яких не відбувається приросту капіталізації; відслідковування цінних паперів, які різко знижують рівень ліквідності, стають неприбутковими та втрачають ринкові позиції, з подальшою відмовою від них; розширення кредитування юридичних осіб з розширенням обсягів кредитування за різними секторами економіки.

В частині підвищення ефективності управління кредитно-інвестиційними ризиками необхідним є посилення оцінки платоспроможності позичальників, вивчення та врахування їх кредитних історій, проведення постійного моніторингу кредиторської заборгованості, особливо за тими кредитами, термін сплати яких наближається. Тут також важливим, є спрямування роботи банку на так званий посткредитний моніторинг, тобто моніторинг, який систематично здійснюється вже після видачі кредиту і спрямований на систематичне та постійне слідування за діяльністю позичальника задля попередження потенційно негативних обставин, які можуть вплинути на можливість повернення заборгованості.

Удосконалення системи управління ризиками у кредитно-інвестиційній діяльності повинна будуватися з урахуванням наступних підходів: комплексності та масштабності кредитно-інвестиційної діяльності, а відтак кредитно-інвестиційних ризиків; ідентичності та унікальності майбутніх обставин, подій та факторів, які неможливо точно спрогнозувати, а звідси і оцінити з точністю, майбутні ризики, пов'язані з кредитно-інвестиційною діяльністю банків; усвідомлення присутності кредитно-інвестиційних ризиків передбачає повне розуміння системою управління банком того, що ризики будуть присутні завжди, тому варто мати зважені політики, положення та стандарти, щоб мати змогу ефективно управляти ними; обернено пропорційний

зв'язок між категоріями «дохід-ризик», яке передбачає чіткого розуміння того, що, чим більший дохід, тим найімовірніше буде більший ризик від таких проєктів чи операцій, та навпаки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болдова А.А., Романова Г.І. Інвестиційна діяльність банків України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 1. С. 6–13.
2. Васильєва Т.А. Банківське інвестування на ринку інновацій: монографія. Суми: СумДУ, 2007. 513 с.
3. Вовчак О. Д. Державне регулювання банківської інвестиційної діяльності України : автореф. дис. ... доктор. екон. наук : 08.02.03. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л., 2006. 38 с.
4. Водяницька О.В., Соколова Н.В., Серьогін С.С. Особливості управління банківськими ризиками. *Економіка і суспільство*. Випуск 18. 2018. С. 700 – 704. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/106.pdf.
5. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку. *Вісник КЕФ КНЕУ ім. В. Гетьмана*. 2011. № 1. С. 17-26.
6. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль: навч.-метод. посіб. (у схемах і коментарях). К.: Кондор, 2009. 296 с.
7. Долінський Л.Б. Теоретико-методологічні засади організації кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 13-1.2017. С. 245 – 249. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/13-1_2017/55.pdf
8. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Випуск 12. Частина 1. С. 94 – 98. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/23.pdf.
9. Єлісеєва О.К., Бондар В.Д. Методологічні аспекти рейтингового оцінювання діяльності комерційних банків. *Статистика України*. №1. 2012. С. 49-53. URL: [http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1019/1/49-53_1'2012\(56\)_Eliseeva_Bondar.pdf](http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1019/1/49-53_1'2012(56)_Eliseeva_Bondar.pdf).

10. Закон України «Про банки і банківську діяльність в Україні» від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
11. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
12. Заславська О. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності українських банків. Схід. 2012. № 4(118). С. 30–35.
13. Іщенко О.О. Рейтингові системи моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 6. Частина 4. 2014. С. 238 – 241. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/249.pdf.
14. Кредитні рейтинги державний цінний паперів – 2023. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/credit_ratings_2019-345.
15. Куцик П.О., Миронов Ю.Б., Башнянин Г.І. Рейтингування діяльності банківських установ як інструмент стабілізації національної економіки. URL: <https://kerivnyk.info/rejtynguvannya-diyalnosti-bankivskyh-ustanov1-2>.
16. Леонов С. В. Банківське інвестування: взаємозв'язок економічних категорій. *Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ. 2008. Том 1. С. 59-61.
17. Ляхова О.О., Шокало Т.П. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні. *Економічний часопис XXI ст. 2011*. № 5-6. С. 58 – 61.
18. Маслак, О.І., Таловер, В.А. Комплексна оцінка інвестиційної привабливості країни. *Економічний форум*. 2017. № 3, С. 51 -59.
19. Маслова А.Ю. Системний підхід до визначення особливостей кредитної діяльності банків у сучасних умовах економічного розвитку. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2011. № 1 (10). 201 с.

20. Мельников А. Е. Теоретичні аспекти банківської інвестиційної діяльності. *Наукові праці МАУП: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 2(29). URL: <http://archive.nbu.gov.ua/portal/>
21. Мордань, Є.Ю., Гуща, А.В. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 17. С. 33-38. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf/
22. Мулик, І. В.. Кредитно-інвестиційна діяльність банків: Сутність та значення для економіки. *Регіональна бізнес-економіка та управління*, 2017. (3), 85-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2013_3_15
23. Нагорна О.В., Василюшин Ю.В. Інвестиційна діяльність як особлива сфера банківської діяльності. *Ефективна економіка*. № 7. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2189>.
24. Овчаренко, Т.С., Степанова, А.А. Методичні підходи щодо визначення інвестиційної привабливості галузей України. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45), С. 684-689.
25. Онікієнко С. В. Регулювання інвестиційної політики банків : автореф. дис. ... доктор. екон. наук : 08.00.08. Київ. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». К., 2015. 24 с.
26. Основні показники діяльності банків. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#3>.
27. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 49. С.286 – 290. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/49_2020_ukr/52.pdf
28. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності. К. КНЕУ. 2016. 629 с.
29. Прокопенко Н., Прокопенко К. Управління інвестиційним портфелем : реалії сьогодення. *Фінансовий простір*. 2016. № 3. С. 123-131.
30. Семенча І.Є. Управління кредитним портфелем банку в сучасних економічних умовах в Україні: проблеми та шляхи подолання. *Ефективна економіка*. 2014. Випуск № 6. С. 45-49.

31. Смолінська С.Д., Самбірська О.Р. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банку. *Economics*. 2019. № 2. С. 115-122.
32. Сорочка, С.І. Моделі стимулювання інвестиційної діяльності. *Інфраструктура ринку*, 2017. № 11, С. 23-26.
33. Табенська Ю. В. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банків. *Молодий вчений*. 2018. № 8. С. 133-139.
34. Тлуста А. Ю. Методи визначення кредитно-рейтингової оцінки банку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 53-57. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2016/13.pdf.
35. Фінансова звітність АТ КБ «Приватбанк» за 2019 – 2022 роки. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
36. Череп А.В. та Чеховська В.С. Формування інвестиційної політики в умовах глобалізаційних викликів. *Економічний простір*. № 2019. № 150, С.30-35.
37. Черкасова С.В. Банківська інвестиційна діяльність на вітчизняному фондовому ринку. *Підприємство і торгівля*. 2019. № 24. С. 71-80.
38. Швець Ю.О., Горбачов О.Є. Сучасний стан банківського кредитування в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 793-798.
39. Шльончак В.В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 1(31). С. 63 – 73.
40. Яворська Т.В. Регулювання краудфандингової діяльності у країнах Північної Америки. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2018. 4. С.89-94.
41. Ясинська Н.А., Кортельова А.В. Інвестиційна активність вітчизняних банків та перспективи її підвищення. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18792/1/71-343-346.pdf>.